

Calbas

Deel 2A: Bestaansmiddelen en
vrije tijd
Werkboek

Calbas
Algemene Sociale Wetenschappen voor de Basiscyclus

Deel 2a Bestaansmiddelen en vrije tijd
Werkboek

Joe Brooks (Projectleider)
Gerrit Besselink
Rusco Curiel
Milo Martes
Maria Martinus
Carola Peeters
Evelien Wierds

Eindredactie
Afdeling Curriculum Ontwikkeling, Directie Onderwijs
Eerste druk, 2009

COLOFON

Met dank aan:

Marian Abath-Nieskens, Stascha Hornix, Kees de Jong, Marilu Robles de Medina, Prince Victor, Leerlingen Maria College en Mon Plaisir College, KvK, CBS Aruba. Tekeningen; Anjo Mutsaars en Ben Schoonhein. Foto's; Veenis. Atlas; Hebri Wereldatlas. Kaarten; Mapminded Cartografie.

Serie-overzicht leerjaar 1 ASW/Basiscyclus

Leerboek 1a: Mijn eigen omgeving
Werkboek 1a: Mijn eigen omgeving
Leerboek 1b: Cultuur en bevolking
Werkboek 1b: Cultuur en bevolking
Docentenhandleiding 1

Serie-overzicht leerjaar 2 ASW/Basiscyclus

Leerboek 2a: Bestaansmiddelen en vrije tijd
Werkboek 2a: Bestaansmiddelen en vrije tijd
Leerboek 2b: Burger en bestuur
Werkboek 2b: Burger en bestuur
Docentenhandleiding 2

Uitgegeven door afdeling Curriculum Ontwikkeling, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Stuurgroep Herstructurering AVO (SHA)

Deze methode is tot stand gekomen in samenwerking met het Centrum Leermiddelenstudie Utrecht (CLU), Universiteit Utrecht

ISBN 99904-89-32-7

Copyright © 02/040426. Land Aruba, 2009

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave Werkboek

Werkboek Hoofdstuk 1 Hoe ontwikkeld zijn wij?

Les 1: Het ontwikkelingspeil

Opdracht 1 : Sherida en Jean

Opdracht 2 : Meer en minder ontwikkeld

Opdracht 3 : Welvaart, welzijn en ontwikkelingspeil

Les 2: Kenmerken van het ontwikkelingspeil

Opdracht 4 : Het ontwikkelingspeil

Les 3: Maatregelen om het ontwikkelingspeil te verhogen

Opdracht 5 : Aruba's ontwikkelingspeil berekenen en vergelijken met dat van andere landen

Opdracht 6 : Jouw droomeiland

Verdiepingsopdracht 7: De overheid en het ontwikkelingspeil

Opdracht 8 : Allocatie van inkomsten

Opdracht 9 : Leer de begrippen

Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 2 Werken om te kunnen leven

Les 1: Werken

Opdracht 1 : Beroep en inkomen

Opdracht 2 : Beroepsbevolking

Verdiepingsopdracht 3: Vrijwilligerswerk

Opdracht 4 : De beroepsbevolking van Aruba

Opdracht 5 : Werkgelegenheid naar bedrijfstak in jouw klas

Opdracht 6 : Welke bedrijfstakken groeien het hardst?

Les 2: Geld verdienen

Opdracht 7 : Bruto en netto-inkomen

Opdracht 8 : Verdeling van inkomen op Aruba

Verdiepingsopdracht 9: Beloningssystemen

Les 3: Geld uitgeven

Opdracht 10: Bestedingspatronen

Opdracht 11 : Je persoonlijke budgetplan

Opdracht 12: Budgetteren

Opdracht 13: Leer de begrippen

Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 3 De formele en informele sector

Les 1: De formele sector

- Opdracht 1 : Verdienen en bijverdienen?
- Opdracht 2 : De formele sector
- Opdracht 3 : Kamer van Koophandel
- Opdracht 4 : De formele sector: voordelen en nadelen

Les 2: De informele sector

- Opdracht 5 : Informeel werken
- Opdracht 6 : Soorten informeel werk
- Opdracht 7 : Informeel of formeel?

Les 3: De informele sector: noodzakelijk of niet?

- Opdracht 8 : Informele sector noodzakelijk?
- Verdiepingsopdracht 9: Formele sector heeft baat bij de informele sector
- Opdracht 10: Informele sector: Ja of Nee?
- Opdracht 11 : Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 4 Kiezen voor een beroep

Les 1 Intro: Waarom ik ... wil worden

- Opdracht 1 : Ik word later
- Opdracht 2 : Arbeidsmotieven
- Opdracht 3 : Opleiding en werk
- Opdracht 4 : Hoe bepalend is de arbeidsmarkt?

Les 2: Gender, status en beloning

- Opdracht 5 : Gelijke beloning?
- Verdiepingsopdracht 6: Beroep beoordelen
- Opdracht 7 : Zorg voor de kinderen
- Opdracht 8 : Beroep en status

Les 3: Een eigen bedrijf

- Opdracht 9 : Waarom ondernemen?
- Opdracht 10: Functies van ondernemingen
- Opdracht 11 : Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 5 Vrije tijd en consumeren

Les 1: Vrijtijdsbesteding

- Opdracht 1 : Zoveel te koop! Sharlene kiest?
- Opdracht 2 : Jouw vrijtijdsbesteding

Les 2: Vrije tijd vroeger en nu

- Opdracht 3 : Vrijtijdsbesteding vroeger en nu
- Opdracht 4 : Steeds meer vrije tijd
- Opdracht 5 : Besteding van vrije tijd vroeger en nu

Les 3: Leefstijl en consumptiegedrag

- Opdracht 6 : De consumptiemaatschappij
- Opdracht 7 : Jouw leefstijl
- Opdracht 8 : Leefstijl en consumptie
- Opdracht 9 : 'Commercial' maken
- Opdracht 10: Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 6 Afspraken maken en conflicten oplossen

Les 1: Afspraken tussen werkgever en werknemer

- Opdracht 1 : Problemen op het werk
- Opdracht 2 : De arbeidsovereenkomst
- Opdracht 3 : Functie arbeidsovereenkomst
- Opdracht 4 : De CAO

Les 2: Conflicten

- Opdracht 5 : Arbeidsconflicten
- Opdracht 6 : Oplossen van arbeidsconflicten
- Opdracht 7 : Landsbemiddelaar of rechter?
- Verdiepingsopdracht 8: Collectieve arbeidsconflicten
- Opdracht 9 : Protestacties en stakingen

Les 3: Onderhandelen

- Opdracht 10: Het debat
- Opdracht 11 : Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 7 De overheid en de economie

Les 1: Rol en taken van de overheid

- Opdracht 1 : Speel je mee?
- Opdracht 2 : Welke rol speelt de overheid?

Les 2: Maatregelen voor het stimuleren van economische groei

- Opdracht 3 : Maatregelen
- Verdiepingsopdracht 4: FDA
- Opdracht 5 : Meer toeristen
- Opdracht 6 : Toename door....

Les 3: De ontwikkeling van een regioplan

- Opdracht 7 : Het ontwikkelen van San Nicolas
- Opdracht 8 : Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 8 Vakantie

Les 1: Vele soorten vakanties, kies maar.....

- Opdracht 1 : Soorten vakanties
- Opdracht 2 : Reizen kost geld
- Opdracht 3 : Kies maar uit!
- Opdracht 4 : Reizen en betalen

Les 2: Wat bepaalt de keuze van een vakantiegebied?

- Opdracht 5 : Relatieve afstand
- Opdracht 6 : 'Do it Caribbean'
- Opdracht 7 : Minpunten van Aruba

Les 3: Concurrentiepositie van een vakantiegebied

- Opdracht 8 : Concurrentiepositie van Aruba
- Opdracht 9 : Leer de begrippen
- Samenvatting

Werkboek Hoofdstuk 9/10 Het kiezen van een vakantiebestemming!

Intro: Op vakantie

Opdracht 1 : Op vakantie

Les 1: Het maken van een vakantieplan

Opdracht 2 : De onderzoeksvragen

Les 2: Samen een vakantieplan maken

Opdracht 3 : Samen een vakantieplan maken

Opdracht 4 : Het onderzoeksplan

Les 3: Je bestemming

Opdracht 5 : Vakantiebestemmingen

Opdracht 6 : Kenmerken van vakantiegebieden

Les 4 en 5: De kosten

Opdracht 7 : De vlucht, de accommodatie en de attracties

Les 6, 7 en 8: Presenteren vakantieplan

Opdracht 8 : Het maken van een vakantieplan

Opdracht 9 : Het maken van de poster

Opdracht 10: Terugblikken op de samenwerking

Verdiepingshoofdstuk

Werkboek Hoofdstuk 9/10 Vergelijking tussen twee landen: een posterpresentatie - Verdiepingshoofdstuk

Intro: Uitwisseling van scholieren

Opdracht 1 : Korte samenvatting van de begrippen

Les 1: Het onderzoek

Opdracht 2 : Naar een school in een ander land

Opdracht 3 : Samenwerken, het logboek

Opdracht 4 : Het kiezen van een land

Opdracht 5 : De deelvragen

Opdracht 6 : Planning en taken

Opdracht 7 : Het beantwoorden van de deelvragen

Opdracht 8 : Afronden van het onderzoeksdossier

Les 2: Het presenteren van een onderzoek

Opdracht 9 : Invullen van het stappenplan voor de posterpresentatie

Opdracht 10: Maken van de poster

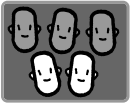
Opdracht 11 : Mondelinge toelichting

Opdracht 12: Terugblikken op het onderzoek

Opdracht 13: Leer de begrippen

Les 1: Het ontwikkelingspeil

Opdracht 1: Sherida en Jean

Lees bron 2 door. Vul daarna onderstaand schema in.

- a ▶ Na schooltijd besteden Sherida en Jean hun tijd verschillend. Vul die verschillen in.
- b ▶ Vul in welke verschillen er te noemen zijn tussen het werk van de verzorgers van Sherida en die van Jean.

		Sherida	Jean
a.	Na schooltijd	----- ----- ----- -----	----- ----- ----- -----
b.	Werk van de verzorgers	----- ----- ----- -----	----- ----- ----- -----

- c ▶ Probeer in eigen woorden aan te geven wat het verhaal van Sherida en Jean te maken heeft met de titel van katern 3 'Bestaansmiddelen en vrije tijd.'
Er is gekozen voor het verhaal van Sherida en Jean, omdat

Opdracht 2: Meer en minder ontwikkeld

Bekijk de foto's a tot met f in bron 3.

- a ▶ Wat zijn inrichtingselementen?

b ▶ Noteer in het schema hieronder per foto 2 inrichtingselementen.

Twee inrichtingselementen	
Stad in Venezuela	1. 2.
Woonwijk in Venezuela	1. 2.
Stad in Aruba	1. 2.
Woonwijk in Aruba	1. 2.
Stad in VS	1. 2.
Woonwijk in VS	1. 2.

c ▶ Schrijf drie verschillen op die jullie zien tussen de steden.

1.
2.
3.

d ▶ Schrijf drie verschillen op die jullie zien tussen de woonwijken.

1.
2.
3.

e ▶ Welk land is volgens jullie het meest ontwikkeld?

Het meest ontwikkelde land is

Geef twee redenen waarom jullie dat vinden.

1.

2.

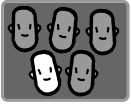
f ▶ Welk land is volgens jullie het minst ontwikkeld?

Het minst ontwikkelde land is

Geef twee redenen waarom jullie dat vinden.

1.

2.

Opdracht 3: Welvaart, welzijn en ontwikkelingspeil

In boek 1 zijn de begrippen welvaart en welzijn aan bod gekomen.

a ▶ Schrijf in eigen woorden op wat je verstaat onder welvaart.

.....

.....

.....

.....

.....

b ▶ Schrijf in eigen woorden op wat je verstaat onder welzijn.

.....

.....

.....

.....

.....

c ▶ Als je kijkt naar de foto's van bron 3, hoe kun je dan zien dat welvaart en *ontwikkelingspeil* met elkaar te maken hebben? Geef twee voorbeelden:

1.

2.

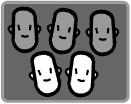
- d** ▶ Als je kijkt naar de foto's van bron 3, hoe kun je dan zien dat welzijn en *ontwikkelingspeil* met elkaar te maken hebben? Geef twee voorbeelden.

1.

2.

Les 2: Kenmerken van het ontwikkelingspeil

Opdracht 4: Het ontwikkelingspeil

In bron 4 tot en met 9 zie je de kenmerken, die met de hoogte van het ontwikkelingspeil van een land te maken hebben. Zoek in de volgende vragen uit hoe de kenmerken samenhangen met het ontwikkelingspeil.

- a** ▶ Hoe hoger het *BNP/hoofd* van een land hoe *lager / hoger** het *ontwikkelingspeil* is, omdat

.....

.....

.....

- b** ▶ Hoe hoger het percentage werkzaam in de primaire sector in een land hoe *lager / hoger** het *ontwikkelingspeil* is, omdat

.....

.....

.....

- c** ▶ Hoe hoger de werkloosheid in een land hoe *lager / hoger** het *ontwikkelingspeil* is, omdat

.....

.....

.....

- d** ▶ Hoe hoger de zuigelingensterfte van een land hoe *lager / hoger** het *ontwikkelingspeil* is, omdat

.....

.....

.....

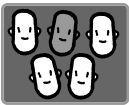
- e ► Hoe hoger het percentage alfabeten van een land hoe *lager* / *hoger** het *ontwikkelingspeil* is, omdat

- f ► Hoe hoger het aandeel internetgebruikers van een land per inwoner hoe *lager* / *hoger** het *ontwikkelingspeil* is, omdat

* *Streep het foute antwoord door.*

Les 3: Maatregelen om het ontwikkelingspeil te verhogen

Opdracht 5: Aruba's ontwikkelingspeil berekenen en vergelijken met dat van andere landen

In opdracht 4 heb je gezien op welke manier kenmerken van een land samenhangen met het *ontwikkelingspeil*. Nu we dat weten, kunnen we het *ontwikkelingspeil* tussen verschillende landen gaan vergelijken.

Jullie gaan minimaal 5 landen (inclusief Aruba) met elkaar vergelijken. Je kunt de tabel op de volgende pagina daarbij gebruiken.

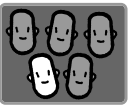
a ► Vul de gegevens van minimaal vijf landen in de tabel in.

Land	BNP per hoofd in US \$ in 2002	Aandeel werkzaam in de primaire sector	Werkloosheid in %	Zuigelingensterfte in promille	Alfabeten in %	Aandeel internetgebruikers in %
Aruba	\$ 21.000	0				
Colombia						
Dominicaanse Republiek						
Jamaica						
Nederland						
Nederlandse Antillen						
Puerto Rico						
Trinidad & Tobago						
Venezuela						
VS						

b ► Bedenk een manier om een goede vergelijking te maken tussen het *ontwikkelingspeil* van de vijf landen. Presenteer je resultaten in een staafdiagram.

c ▶ Landen met een laag *ontwikkelingspeil* zijn:

d ▶ Geef hiervoor een verklaring.

Opdracht 6: Jow droomeiland

Hoe belangrijk vind jij de kenmerken die horen bij een hoog *ontwikkelingspeil*? In het onderstaande kader ga je jouw ideale eiland tekenen. Laat duidelijk zien welke kenmerken jij belangrijk vindt. Onderaan schrijf je op, hoe jouw ideale eiland samenhangt met het *ontwikkelingspeil*.

Het *ontwikkelingspeil* op mijn eiland is zeer laag/ laag/hoog/zeer hoog*.
Dat laat ik zien door -----

* *Streef de foute antwoorden door.*

Verdiepingsopdracht 7: De overheid en het ontwikkelingspeil

In paragraaf 1.4 van je leerboek staan drie manieren waarop de overheid het *ontwikkelingspeil* van een land kan verhogen. We gaan nu onderzoeken wat de Arubaanse overheid doet om het *ontwikkelingspeil* van Aruba te verhogen. Om deze opdracht te kunnen maken zul je verschillende bronnen moeten raadplegen. Op Internet en in de kranten kun je vast de benodigde informatie vinden.

- a** ▶ Geef twee voorbeelden waaruit blijkt dat de overheid van Aruba bezig is de infrastructuur te verbeteren.

1.

.....

2.

.....

- b** ▶ Geef twee voorbeelden waaruit blijkt dat de overheid van Aruba bezig is voorzieningen te creëren.

1.

.....

2.

.....

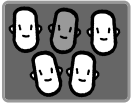
- c** ▶ Geef twee voorbeelden waaruit blijkt dat de overheid van Aruba bezig is werkgelegenheid te scheppen.

1.

.....

2.

.....

Opdracht 8: Allocatie van inkomsten

De minister van financiën heeft een bedrag van 80 miljoen florin beschikbaar gesteld voor drie ministeries:

- de minister van sociale zaken en infrastructuur mag 30 miljoen uitgeven.
- de minister van onderwijs mag 25 miljoen uitgeven.
- de minister van arbeid mag 25 miljoen uitgeven.

Kies binnen je groep voor 1 ministerie. Jullie vormen als groep de minister en de adviseurs van de minister van het gekozen ministerie.

Elke minister moet samen met zijn adviseurs bepalen waaraan het beschikbare geld wordt besteed.

Vul hieronder de tabel in, die bij jouw groep hoort.

- Bepaal welke activiteit binnen jouw ministerie het belangrijkste is. (Let op! Jullie moeten keuzes maken.)
- Bepaal welk bedrag jullie hieraan willen besteden.
- Leg uit waarom de gekozen activiteit bij a belangrijk is en waarom hier geld voor nodig is.
- Bedenk zelf nog een activiteit voor jouw ministerie die jullie belangrijk vinden.

1. Minister van sociale zaken en infrastructuur

Activiteit/project	Bedrag	Reden
Bouwen van 100 volkswoningen		
Aanleggen van nieuwe ringweg San Nicolas - Oranjestad		
Installeren van wijkteams voor sociale hulp		
Opknappen Baby beach		
Anders		
Totaal	25 miljoen	

2. Minister van onderwijs

Activiteit/project	Bedrag	Reden
Vernieuwen van schoolgebouwen		
Schoolboeken		
Computers en internet op school		
Meer docenten		
Airco voor de klaslokalen		
Training van docenten		
Anders		
Totaal	30 miljoen	

3. Minister van arbeid

Activiteit/project	Bedrag	Reden
'Training on the job', project voor werklozen		
Organiseren 'jobfair'		
Creëren nieuwe banen bij de overheid		
Anders		
Totaal	25 miljoen	

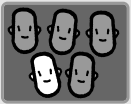
Opdracht 9: Leer de begrippen

Leer de begrippen in de begrippenlijst.

Samenvatting

Om te weten hoe ontwikkeld een land is, moet je kijken naar het *ontwikkelingspeil*

van een land. Dit wordt bepaald door de mate van en

..... van de bevolking. Belangrijke kenmerken daarbij zijn het

....., de het de

..... en de

Hoe hoger het *ontwikkelingspeil* van een land des te hoger is het

....., het aantal en en

des te lager is de, de en het

.....

De overheid kan het *ontwikkelingspeil* van een land beïnvloeden. Het verdelen van

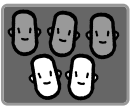
geld over de voorzieningen noemen we

Voorbeelden daarvan zijn:

..... en het

Les 1: Werken

Opdracht 1: Beroep en inkomen

Bekijk bron 1. Je ziet op de foto's verschillende soorten beroepen. Daarnaast zie je stapeltjes bankbiljetten die het inkomen voorstellen van mensen in bepaalde beroepen (per maand).

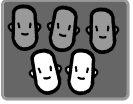
- a ▶ Schrijf in de tabel hieronder de beroepen die je ziet op de foto's.
- b ▶ Schrijf daarachter welk inkomen bij welk beroep hoort. Schrijf ook op waarom je dat denkt.

Beroep	Inkomen	Dat denk ik, omdat
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

- c ▶ Probeer nu tenminste drie redenen te bedenken waarom er verschillen zijn in inkomen.

Drie redenen zijn:

- 1.
- 2.
- 3.

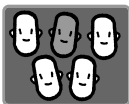

Opdracht 2: Beroepsbevolking

In bron 2 vertellen de leden van de familie Croes wat ze in het dagelijks leven doen. Probeer in tweetallen uit te zoeken welke gezinsleden tot de *actieve beroepsbevolking* behoren en welke leden tot de *passieve beroepsbevolking*. Zet kruisjes op de juiste plaats in onderstaande tabel. Gebruik daarbij ook de leertekst over 'mensen die wel of niet werken'.

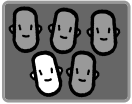
Naam	Actieve beroepsbevolking	Passieve beroepsbevolking
Pedro		
Rebecca		
Sonsito		
Jason		
Rita		

Verdiepingsopdracht 3: Vrijwilligerswerk

Probeer in je groepje antwoord te krijgen op de volgende vraag. Geef ook een duidelijke onderbouwing (uitleg) van je antwoord.

Valt vrijwilligerswerk onder het actieve of het passieve deel van de beroepsbevolking?

Opdracht 4: De beroepsbevolking van Aruba

In bron 3 zie je staafdiagrammen over de *actieve* en *passieve beroepsbevolking* op Aruba.

- a** ▶ Hoe groot is de *actieve beroepsbevolking* in 1960 en in 2000?
In 1960 bestond de *actieve beroepsbevolking* uit personen.
In 2000 bestond de *actieve beroepsbevolking* uit personen.
- b** ▶ Hoe groot is de *passieve beroepsbevolking* in 1960 en 2000?
In 1960 bestond de *passieve beroepsbevolking* uit personen.
In 2000 bestond de *passieve beroepsbevolking* uit personen.
- c** ▶ Kun je aangeven hoe groot het verschil is tussen de totale beroepsbevolking in 1960 en de totale beroepsbevolking in 2000?

Het verschil is

.....

Dat komt, omdat

.....

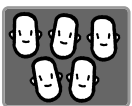
In bron 3 kun je ook het aandeel van mannen en vrouwen in de beroepsbevolking aflezen.

- d** ▶ Het aandeel *mannen / vrouwen** is het hardst gegroeid binnen de *actieve beroepsbevolking*.

Een verklaring hiervoor is:

.....

* *Streek het foute antwoord door.*

Opdracht 5: Werkgelegenheid naar bedrijfstak in jouw klas

We gaan uitzoeken in welke bedrijfstakken de ouders en verzorgers van de kinderen uit jouw klas werken.

- a** ▶ In welke bedrijfstak werken jouw ouders of verzorgers?
- b** ▶ Verzamel nu de gegevens van al je klasgenoten en verwerk ze in het schema op de volgende pagina.

Bedrijfstak	Aantal ouders/verzorgers	Aandeel in totaal
1. Horeca		
2. Industrie, gas, water, licht en overige		
3. Bouw		
4. Zakelijke dienstverlening		
5. Openbare dienstverlening		
6. Detail- en groothandel		
7. Transport en communicatie		
8. Overig		
Totaal		100 %

- c** ▶ Reken in de derde kolom het aandeel per bedrijfstak uit. Dit doe je door het aantal van de bedrijfstak te delen door het totale aantal en de uitkomst te vermenigvuldigen met 100.

We gaan de resultaten van de klas vergelijken met het Arubaanse gemiddelde. In bron 4 kun je de verschillende bedrijfstakken zien waarin gewerkt wordt.

- d** ▶ Vergelijk de derde kolom uit de tabel met het cirkeldiagram van 2000 in bron 4. Noteer tenminste drie grote verschillen. Drie grote verschillen zijn:

1.
2.
3.

Opdracht 6: Welke bedrijfstakken groeien het hardst?

In bron 4 kun je de verschillen in werkgelegenheid per bedrijfstak tussen 1991 en 2000 aflezen.

- a** ▶ Schrijf minstens drie bedrijfstakken op die gegroeid zijn en twee bedrijfstakken die zijn afgenomen.

Gegroeid:

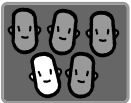
Afgenomen:

b ▶ Welke bedrijfstak is het hardst gegroeid?

c ▶ Bedenk twee verklaringen waarom bedrijfstakken groeien en afnemen.

Les 2: Geld verdienen

Opdracht 7: Bruto en netto-inkomen

a ▶ Wat betekent *bruto-inkomen*?

Onder het *bruto-inkomen* verstaan we -----

b ▶ Wat betekent *netto-inkomen*?

Onder het *netto-inkomen* verstaan we -----

c ▶ In bron 5 zie je het *loonstrookje* van Pedro.

Hoeveel is het *bruto-inkomen* van Pedro? -----

Hoeveel is het *netto-inkomen* van Pedro? -----

Hoeveel is er aan belasting en premies betaald?

d ▶ Wat betekent *neveninkomen*?

Onder het *neveninkomen* verstaan we -----

Twee voorbeelden van *neveninkomen* zijn:

1. -----

2. -----

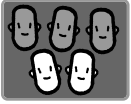
In bron 6 zie je het *netto-inkomen* van de familie Croes. Het *netto-inkomen* kan bestaan uit een *hoofdinkomen* en een *neveninkomen*.

- e ► Bereken het *hoofdinkomen* en het *neveninkomen* van de familie Croes per jaar. Wat is het totale *netto-inkomen* per jaar van de familie?

Hoofdinkomen per jaar

Neveninkomen per jaar

Totaal *netto-inkomen* per jaar

Opdracht 8: Verdeling van inkomen op Aruba

In bron 7 kun je aflezen hoe de inkomens verdeeld zijn over de inwoners van Aruba in het jaar 2006.

- a ► Welk percentage van de bevolking verdient meer dan Afl. 75.000,- bruto per jaar?

.....

- b ► Hoeveel procent van de bevolking verdient Afl. 30.000,- bruto of minder per jaar?

60%

45%

54%

35%

- c ► Welke conclusie kun je trekken over de verdeling van de inkomens?

.....

.....

.....

- d ► Geef twee argumenten waarom je het wel eerlijk vindt dat er verschillen zijn in de inkomens.

Ik vind het eerlijk, omdat

.....

.....

- e ► Geef twee argumenten waarom je het niet eerlijk vindt dat er verschillen zijn in de inkomens.

Ik vind het niet eerlijk, omdat

.....

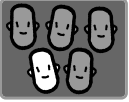
.....

f ▶ Geef nu je eigen mening.

Ik wil dat er wel/geen* verschillen in inkomen zijn op Aruba, omdat

A series of 25 horizontal dashed lines for writing.

Verdiepingsopdracht 9: Beloningssystemen

In bron 8 staan foto's van drie beroepen.

- a** ▶ Noteer in de tabel de beroepen en daarachter welk beloningssysteem zij hebben.

Beroep	Beloningssysteem

- b** ▶ Op welke manier zou jij het liefst beloond willen worden?

- c** ▶ Waarom?

Les 3: Geld uitgeven

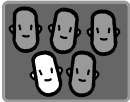
Opdracht 10: Bestedingspatronen

Vader en moeder Croes willen wat beter weten, waar ze hun geld aan uitgeven. Ze hebben een paar maanden lang alle uitgaven bijgehouden en het gemiddelde per maand berekend. De uitgaven kun je in bron 9 zien. Vul het schema in, door de uitgaven van de familie Croes in de juiste categorie te plaatsen.

Soort uitgave	Bedragen	Totaal
<i>Maandelijkse uitgaven</i>	----- ----- ----- ----- -----	-----
<i>Dagelijkse uitgaven</i>	----- ----- ----- ----- -----	-----
<i>Incidentele uitgaven</i>	----- ----- ----- ----- -----	-----
<i>Persoonlijke uitgaven</i>	----- ----- ----- ----- -----	-----
Totaal		-----

Wat zijn de vaste lasten per maand van de familie Croes?

De vaste lasten per maand:

Opdracht 11: Je persoonlijke budgetplan

Een overzicht van de uitgaven per maand is een eerste stap om tot *budgetteren* te komen.

Je gaat nu jouw eigen budgetplan maken. Wat je hierbij nodig hebt, is een beeld van je inkomen en je uitgaven.

Belangrijke vragen hierbij zijn:

- Hoeveel zakgeld krijg je?
- Verdien je extra geld met een bijbaantje? Zo ja, hoeveel?
- Hoeveel geld geef jij uit?

Door deze vragen te beantwoorden kun je jouw persoonlijke budgetplan maken. Vul het schema in.

Inkomen en sparen	Uitgaven
Maandelijks <i>netto-inkomen</i> :	<i>Maandelijkse uitgaven</i> :
Sparen:	<i>Dagelijkse uitgaven</i> :
	<i>Incidentele uitgaven</i> :
	<i>Persoonlijke uitgaven</i> :
Totaal:	Totaal:

Wat leer je hiervan?

.....

Opdracht 12: Budgetteren

a ▶ Wat is *budgetteren*?

Budgetteren is

b ▶ Hoe moet een goed budget eruit zien?

Een goed budget ziet er als volgt uit:

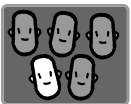
.....

.....

c ▶ Maak hieronder het maandelijkse budget voor de familie Croes.

Inkomen en sparen	Uitgaven
Maandelijks <i>netto-inkomen</i> :	<i>Maandelijkse uitgaven</i> :
Sparen:	<i>Dagelijkse uitgaven</i> :
	<i>Incidentele uitgaven</i> :
	<i>Persoonlijke uitgaven</i> :
Totaal:	Totaal:

Welke tip zou je de familie Croes willen geven?

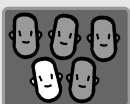
Opdracht 13: Leer de begrippen

Leer de begrippen in de begrippenlijst.

Samenvatting

Alle mensen tussen de 15 en 65 jaar (60 jaar op Aruba) vormen samen de

Het deel daarvan dat niet kan of wil werken noemen wij de -----

----- De groep mensen die wel kan werken noemen wij
de -----

De groep mensen die geen werk kan vinden valt onder de

Op je ----- staat je inkomen vermeld. Als je van het
----- -inkomen belasting en premies aftrekt, houd je het
----- -inkomen over.

Bijna iedereen die werkt, verdient een ----- Sommige
mensen hebben twee banen. Het geld dat zij verdienen met hun hoofdbaan
noemen wij hun ----- Het geld dat zij verdienen met de
bijbaan of andere inkomsten, noemen wij -----

De manier waarop mensen hun geld uitgeven heet -----
Een groot deel van het inkomen van een gezin wordt besteed aan rekeningen die
elke maand terugkomen. Deze uitgaven worden -----
genoemd. Daarnaast zijn er uitgaven die men elke dag moet doen. Deze heten
----- De uitgaven die je elke dag en elke maand moet
doen heten samen de -----

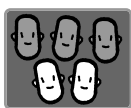
Iedereen doet voor zichzelf uitgaven die niet noodzakelijk zijn. Dit noemen wij

De hoeveelheid geld die je kunt uitgeven is je ----- Een
deel van je inkomen kun je naar de bank brengen om te bewaren voor later. Dit
heet -----

Om een goed overzicht te krijgen waaraan je jouw inkomen besteedt, moet je een
----- maken.

Les 1: De formele sector

Opdracht 1: Verdienen en bijverdienen?

In bron 2 zie je verschillende advertenties uit de krant staan. Er wordt naar werk gezocht of er wordt werk aangeboden. In bron 1 staan foto's van mensen die werken. Wij gaan deze advertenties en foto's in twee groepen verdelen.

- a** ▶ Vul in welke advertenties en foto's bij groep 1 horen (verdienen) en welke bij groep 2 (bijverdienen).

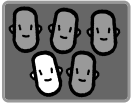
Groep 1 Verdienen	Groep 2 Bijverdienen

- b** ▶ Vergelijk jouw antwoorden met die van je buurman/-vrouw. Welke overeenkomsten of verschillen komen jullie tegen?

Overeenkomsten:

Verschillen:

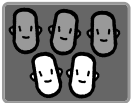
- c** ▶ Bespreek de verschillen met elkaar. Als je vindt dat je buurman/-vrouw gelijk heeft, kun je jouw antwoord veranderen.

Opdracht 2: De formele sector

Zijn de volgende beweringen juist of onjuist? Schrijf achter de bewering J (juist) of O (onjuist).

Bewering	J/O
In de <i>formele sector</i> werk je met een <i>contract</i> .	
In de <i>formele sector</i> betaal je geen <i>loonbelasting</i> .	
De Kamer van Koophandel hoort niet bij de <i>formele sector</i> .	
In de <i>formele sector</i> hoef jij je niet aan regels te houden.	
In de <i>formele sector</i> moeten bedrijven <i>ziektekostenpremies</i> betalen.	

Opdracht 3: Kamer van Koophandel

Bij de *Kamer van Koophandel en Nijverheid* staan alle officiële bedrijven van Aruba ingeschreven. Hoe dat inschrijven in zijn werk gaat, leer je in deze opdracht. Stel je wilt een bedrijf gaan starten, dan kun je het volgende stappenplan hanteren.

Stap 1: Bedenk samen met je buurman/buurvrouw een soort bedrijf dat je op Aruba wilt starten. Ons bedrijf is een

.....

.....

.....

Stap 2: Geef aan wat jullie bedrijf doet. Ons bedrijf

.....

.....

.....

Stap 3: Noem minimaal twee redenen waarom jullie je bedrijf willen inschrijven bij de Kamer van Koophandel en Nijverheid. (Zoek op het Internet meer informatie over de KvK op).

Redenen voor inschrijving:

1.

.....

2.

.....

Stap 4: Vul het inschrijfformulier van de KvK zo goed mogelijk in.

Kopie/voorbeeld Inschrijfformulier Kamer van Koophandel en Nijverheid Aruba

PASPOORT / CEDULA (NOBO) VALIDO
Recibo di WEB, ELMAR of SETAR
INSCHRIJFGELD
ORARIO: 8-11 a.m. / 1-3 p.m.

**Formulario pa yena informacion pa inscripcion di Eenmanszaak:
Por favor yena e formulario aki cu “blokletters”**

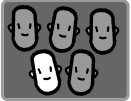
Branche: _____ **Kopie doel:** _____

E parti den sombra ta wordo yena door di un funcionario di Camara di Comercio.

- 1 Number corecto di e Negoshi: _____
- 2 Adres corecto di e Negoshi: _____
- 3 Number di Telefon: _____
- 4 Number di Fax: _____
- 5 E-mail adres: _____
- 6 Meta (tipo di actividad comercial) di e Negoshi: _____
- 7 Ki dia e Negoshi ta cuminsa of a cuminsa caba: _____
- 8 Capital cu ta wordo inverti den e Negoshi: Afl. _____
- 9 Number di e Doño di e Negoshi: _____
- 10 a. Casa 11 a. Casa “in gemeenschap van goederen”
b. Soltero (a) b. Casa “buiten gemeenschap van goederen”
c. Divorcía
d. Viudo (a)
- 12 Adres Corecto di e Doño di e Negoshi: _____
- 13 Number di Telefon: _____
- 14 Number di Fax: _____
- 15 E-mail adres: _____
- 16 Tin informacion(nan) adicional cu ta necesario of di importancia pa inscripcion di e negoshi aki? _____

Den caso di terminacion of cualkier cambio, di negoshi of doño mester pasa personalmente pa haci e cambio(nan) por escrito

Pa tur Negoshi cu keda inscribi na Camara di Comercio mester paga un suma pa aña; e asina yama jaarlijkse bijdrage of JB!

Opdracht 4: De formele sector: voordelen en nadelen

Lees het verhaal van Bruce in bron 4. Bruce werkt in de *formele sector*.

- a ► Vul in het schema hieronder in, welke voordelen en nadelen van het werken in de *formele sector*, Bruce opnoemt.

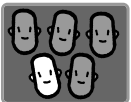
Voordelen	Nadelen

- b ► Voeg nog 2 voordelen en 2 nadelen van het werken in de *formele sector* toe, aan het lijstje van Bruce.

Voordelen	Nadelen

Les 2: De informele sector

Opdracht 5: Informeel werken

Lees het verhaal van Zola in bron 5. Hierin vertelt zij over haar ervaring in de informele sector.

- a ► Welke voordelen van informeel werken noemt Zola? En welke nadelen?

Voordelen:

Nadelen:

b ▶ Zola werkt elke zaterdag van 10.00 uur 's ochtends tot 17.30 uur 's middags.

Zij krijgt een half uur pauze per dag. Reken uit:

- Hoeveel uur Zola per dag werkt.

Zola werkt ----- uur per dag.

- Hoeveel geld zij per dag, zonder fooi, verdient.

Zola verdient ----- florin, zonder fooi per dag.

- Hoeveel geld zij per dag, met fooi, verdient.

Zola verdient ongeveer ----- florin, met fooi, per dag.

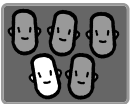
c ▶ Wat vind je van het baantje van Zola?.....

.....

Ik zou wel/niet* zo'n baantje willen hebben, omdat

.....

* *Streep het foute antwoord door.*

Opdracht 6: Soorten informeel werk

In paragraaf 3.2 van je leerboek heb je gelezen dat er verschillende soorten informeel werk zijn in de vorm van activiteiten, bedrijfjes of bijbaantjes. Werken in de *informele sector* doe je vaak thuis. Je start bijvoorbeeld een informeel bedrijf of je hebt een informeel bijbaantje.

a ▶ Hieronder zie je een lijst met beroepen. Deze beroepen worden vaak binnen de informele sector uitgevoerd. Geef bij ieder beroep aan of het gaat om: thuis verdienen, een informeel bedrijf of een informeel bijbaantje.

	A. Thuis bijverdienen	B. Informeel bedrijf	C. Informeel bijbaantje
Autowasser			
Autoramen-/ruitenwasser			
Automonteur (bou di palo)			
Computerreparatie thuis			
Helderziende			
Huiswerkbegeleider			
Huis aan huis verkoop sieraden			
enzovoorts			
Thuiskapster			
Klusjesman			
Krantenverkoper			

	A. Thuis bijverdienen	B. Informeel bedrijf	C. Informeel bijaantje
Lootjesverkoper			
Marktkraampje			
Meubelmaker			
Naaister/klerenverstelster			
Verkoop van make-up producten			
Tuinman			

- b** ▶ Vergelijk daarna jouw antwoorden met die van je buurman/-vrouw. Kijk welke antwoorden anders zijn en bespreek deze met elkaar.

* *Streek het foute antwoord door.*

Opdracht 7: Informeel of formeel?

Isidoro Kock wil zijn huis verven en heeft voor deze klus met twee schilders gesproken. Beiden hebben aangegeven wat het gaat kosten. Hij zet eerst alles op een rijtje en neemt daarna een beslissing.

Juan Ras Klusjesman	Aannemersbedrijf Rapido
Uitvoering zelf	Uitvoering door 2 werknemers
Uurprijs Afl. 40,-	Uurprijs Afl. 65,- p.p.
Benodigde tijd 20 uur (6 middagen)_	Benodigde tijd 10 uur p.p. (2 dagen)
Benodigde verf 5 emmers Afl. 50,- p.stuk	Benodigde verf 6 emmers Afl. 50,- p.stuk
Niet ingeschreven Kvk	Ingeschreven Kvk
Geen garantie op afgeleverd werk	Garantie van 1 jaar op het afgeleverde werk
Geen factuur	Factuur
Betaling contant	Betaling contant
Aanvang over twee weken	Aanvang over een week

- a** ▶ Bereken voor Isidoro de kosten van beide mogelijkheden, door de tabel hieronder in te vullen.

Kosten Juan Ras	Bedrag in Afl.	Kosten Rapido	Bedrag in Afl.
Uitvoering werk		Uitvoering werk	
Materiaalkosten		Materiaalkosten	
Totale kosten		Totale kosten	

b ▶ Bepaal op basis van alle informatie met welk van de twee schilders jullie in zee zouden gaan.

Wij kiezen voor

c ▶ Geef drie redenen waarom jullie deze keuze hebben gemaakt.

1

2

3

d ▶ Bespreek jullie keuze met de andere groepen. Hebben de andere groepjes dezelfde mening? Zo nee, wat is het verschil?

Verschillen:

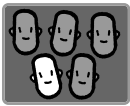
.....

.....

.....

Les 3: De informele sector: noodzakelijk of niet?

Opdracht 8: Informele sector noodzakelijk?

In bron 7 zie je enkele uitspraken van inwoners van Aruba over de informele sector.

a ▶ Lees eerst alle uitspraken aandachtig door.

b ▶ Kies een uitspraak waar jij het mee eens bent. Leg uit waarom jij deze uitspraak gekozen hebt.

Geef minstens twee argumenten.

Gekozen uitspraak is nummer

Ik ben het hier mee eens, omdat:

1.

.....

2.

.....

.....

.....

c ► Kies een uitspraak waar jij het absoluut niet mee eens bent. Leg je keuze uit.
Geef minstens twee argumenten.

Gekozen uitspraak is nummer

Ik ben het hier niet mee eens, omdat:

1

.....

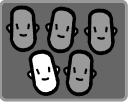
2.

.....

.....

.....

Verdiepingsopdracht 9: Formele sector heeft baat bij de informele sector

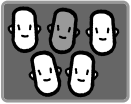
Schrijf vier redenen op, waaruit blijkt dat de *formele sector* baat heeft bij de *informele sector*.

1. -----

2. -----

3. -----

4. -----

Opdracht 10: Informele sector: Ja of Nee?

Je weet nu wat de voor- en nadelen van de *informele sector* zijn. Sommige mensen keuren de *informele sector* af. Anderen vinden het helemaal niet erg.

- a** ▶ Bekijk bron 8. Op elke foto zie je voorbeelden van informele werkzaamheden.

Aan de muur hangen dezelfde afbeeldingen van de *informele sector* als in je werkboek. Je krijgt van je leerkracht rode en groene stickers.

Plak een **groen** stickertje bij de informele werkzaamheden die volgens jou wel mogen.

Plak een **rood** stickertje bij de informele werkzaamheden die volgens jou **niet** mogen.

- b** ▶ Je krijgt van je leerkracht één van de 6 informele werkzaamheid toegewezen. Beantwoord nu met elkaar de volgende vragen:

Over welke informele werkzaamheid gaat het? Het gaat over

Hoeveel groene stickers zijn er geplakt? ----- groene stickers.

Hoeveel rode stickers zijn er geplakt? ----- rode stickers.

Zijn jullie het hiermee eens? Ja / nee*

Verklaar je antwoord:

Wij zijn het hier wel/niet mee eens, omdat -----

* Streep het foute antwoord door.

- c** Met de hele klas wordt nu besproken wat ieder groepje heeft opgeschreven. Vul in het schema de antwoorden in.

Werkzaamheden	
1. Verkoper souvenirs	Wel/niet omdat
2. Visverkoper	Wel/niet omdat
3. Kiosk	Wel/niet omdat
4. Autowasser	Wel/niet omdat
5. Krantenverkoper	Wel/niet omdat
6. Sieraden verkoper	Wel/niet omdat

Opdracht 11: Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

Samenvatting

In onze economie kun je op twee manieren werken: formeel of informeel.

Het deel waar alles volgens de officiële regels wordt gedaan, noemen wij de

.....

Het deel waar niet volgens de officiële regels gewerkt wordt, noemen wij de

..... Officiële bedrijven schrijven zich in bij de

.....

Daarnaast moeten zij ook en

betalen.

Afspraken tussen partijen worden in de *formele sector* meestal vastgelegd in een

..... Enkele voordelen van het werken in de officiële

sector zijn, en

.....

Ook werken in de *informele sector* heeft soms zijn voordelen. Je hoeft

bijvoorbeeld niet te als je

hebt. Werken in de *informele sector* heeft ook enkele grote nadelen. Je hebt geen

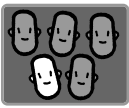
.....

Ze kunnen jou dus op elk moment Daarnaast krijg je

geen als je bent.

Les 1 Intro: Waarom ik ... wil worden

Opdracht 1: Ik word later

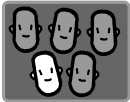
In bron 1 vertellen enkele jongeren welk beroep ze later willen uitoefenen en waarom ze dit willen.

Maak op een A4-vel een schets van jezelf.

- a** ▶ Schrijf in een praatwolk wat je wilt worden en waarom je dat beroep hebt gekozen. Als je het nog niet weet, kies dan een beroep uit de beroepen-top-36.
- b** ▶ Teken jezelf met eventueel bijbehorende kleding en andere zaken, die te maken hebben met het beroep dat je gekozen hebt.

Beroepenlijst

1 Zanger	19 Tv-presentator
2 Acteur	20 Proftennisser
3 Dierenarts	21 Brandweerman
4 Modeontwerper	22 Gynaecoloog
5 Juf of meneer	23 Meteoroloog
6 Fotomodel	24 Elektrotechnicus
7 Advocaat	25 Minister-president
8 Profvoetballer	26 Timmerman
9 Kapper	27 Regisseur
10 Kok	28 Duikinstructeur
11 Stewardess	29 Aannemer
12 Verpleegster	30 Ambtenaar
13 Piloot	31 Secretaresse
14 DJ	32 Parlementariër
15 Psycholoog	33 Taxichauffeur
16 Schrijver	34 Huisarts
17 Onderzoeker	35 Milieukundige
18 Striptekenaar/kunstschilder	36 Computerprogrammeur

Opdracht 2: Arbeidsmotieven

Lees onderstaande uitspraken van *werknemers* in de linkerkolom en verbind ze met de arbeidsmotieven in de rechterkolom. Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

Uitspraken:	Arbeidsmotieven:
a. Leticia is 35 jaar. Ze werkt als manager bij personeelszaken in het Marriott Hotel. Niet altijd kon ze haar eigen ideeën doorvoeren. Daarom is ze nu haar eigen adviesbureau begonnen.	1. Het <i>verdiene</i> n van een inkomen.
b. Eric heeft zijn diploma EPI unit technico behaald. Hij wil zo snel mogelijk werken, want hij wil graag een brommer 'double lite' kopen.	2. Je nuttig maken.
c. Roline heeft een tweeling van twee jaar, die halve dagen op de crèche zit. Ze werkt vier ochtenden als secretaresse bij een advocatenkantoor. De gezelligheid vindt ze belangrijker dan het inkomen.	3. Het hebben van aanzien en invloed.
d. Sergio wil snel zijn studie geneeskunde afmaken, want hij wil dokter worden in een arm land, waar weinig geld uitgegeven wordt aan gezondheidszorg.	4. Het hebben van sociale contacten.
e. Cindy wil graag bij het Ministerie van Onderwijs en Administratieve Diensten werken. Ze wil veel veranderen aan het onderwijs.	5. Plezier hebben in je vak en je er verder in willen ontplooiën.

Opdracht 3: Opleiding en werk

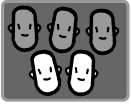
- a** ► Waarom hebben sommige personen een sterke positie op de arbeidsmarkt? Kruis de juiste antwoorden aan.
- a Ze leveren goed werk.
 - b Ze hebben veel geleerd.
 - c Ze voldoen aan de eisen voor een bepaalde baan.
 - d Ze hebben het vak geleerd.

Waarom?

- b**▶ Heeft deze sterke positie invloed op (de hoogte van) je inkomen?

Ja, omdat

Nee, omdat

Opdracht 4: Hoe bepalend is de arbeidsmarkt?

In bron 2 staat dat Jenny niet weet of ze de opleiding voor piloot zal gaan volgen.

- a**▶ Wat vinden jullie dat Jenny moet kiezen?
Wij vinden dat Jenny wel/ niet* moet kiezen voor een opleiding voor piloot.
- b**▶ Geef minstens twee argumenten waarom jullie dit vinden.

.....

.....

.....

.....

* *Streep het foute antwoord door.*

- c**▶ Zoek een ander duo op en vergelijk de argumenten met elkaar.
- d**▶ Zijn jullie van mening veranderd? Zo ja, schrijf dan op wat er veranderd is in je mening.

.....

.....

.....

.....

Les 2: Gender, status en beloning

Opdracht 5: Gelijke beloning?

We gaan nu alle beroepen uit opdracht 1 ophangen in de klas. De beroepen van de meisjes en jongens worden apart opgehangen.

- a**▶ Noteer in de eerste kolom van het schema de beroepen die meisjes hebben gekozen.
- b**▶ Noteer in de tweede kolom of bij het beroep een laag (minder dan Afl. 2000,-), gemiddeld (Afl. 2000,- tot Afl. 4000,-) of hoog (meer dan Afl. 4000,-) *salaris* hoort.
- c**▶ Doe dit in de derde en vierde kolom voor de beroepen die de jongens hebben gekozen.

Beroepen meisjes	Salaris	Beroepen jongens	Salaris

d ► Vul nu het volgende in de tabel in:

- Het aantal meisjes met een laag, gemiddeld en hoog *salaris*;
- Het aantal jongens met een laag, gemiddeld en hoog *salaris*;
- De totalen van laag, gemiddeld en hoog *salaris*.

	Salaris		
	laag	gemiddeld	hoog
Meisjes			
Jongens			
Totaal			

e ► Wat is je conclusie? Gaan de meisjes meer *verdiene*n dan de jongens of omgekeerd? Of gaan jongens en meisjes ongeveer evenveel *verdiene*n?
Conclusie:

.....
.....
.....

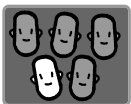
f ► Ziet de grafiek uit bron 6 er over 15 jaar anders uit?

Ja/ nee*, omdat

.....

* Streep het foute antwoord door.

Verdiepingsopdracht 6: Beroep beoordelen

In les 1 heb je geleerd wat arbeidsmotieven zijn. In les 2 heb je gelezen dat *status* belangrijk kan zijn bij de keuze van een beroep en dat vrouwen vaak ander werk doen dan mannen.

Hoe denken jullie daarover? Hebben arbeidsmotieven iets te maken met gender en *status*?

- a ► Vul in de eerste kolom van het schema de vijf arbeidsmotieven in.
- b ► Vul in de tweede kolom in of het *arbeidsmotief* vooral voor mannen, vrouwen of beiden belangrijk is.

Arbeidsmotief	Gender
1.	man/ vrouw/ beiden*
2.	man/ vrouw/ beiden*
3.	man/ vrouw/ beiden*
4.	man/ vrouw/ beiden*
5.	man/ vrouw/ beiden*

* *Streep het foute antwoord door.*

- c ► Schrijf in je eigen woorden een conclusie over hoe arbeidsmotieven samenhangen met gender.

Conclusie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

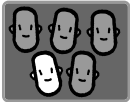
.....

.....

.....

.....

.....

Opdracht 7: Zorg voor de kinderen

Ben je het eens met wat de Nederlandse Gezinsraad wil?

Ik ben het wel/niet* met de Gezinsraad eens, omdat

.....
.....

* *Streep het foute antwoord door.*

Opdracht 8: Beroep en status

a ▶ Uit bron 7 blijkt dat de man de *status* van zijn vrouw niet hoog vindt. Geef drie redenen waarom huishoudelijk werk vaak minder gewaardeerd wordt.

1.

2.

3.

b ▶ Geef met de cijfers 1 tot 10 de *status* aan van de beroepen in de tabel. Het beroep dat volgens jou de hoogste *status* heeft, krijgt van jou een 10. Het beroep met de laagste *status* krijgt een 1.

Beroep	Status
Heftruckchauffeur	
Mavo-docent Nederlands	
Ambtenaar	
Directeur Serlimar	
Minister	
Telefonist	
Huisarts	
Directeur Aruba Airport	
Administratief Medewerker	
Schilder	

c ▶ Geef van het beroep dat jij een 10 gegeven hebt aan, waarom je dit beroep de hoogste *status* geeft. Geef drie redenen.

1.

2.

3.

d ▶ Geef van het beroep dat jij een 1 gegeven hebt aan, waarom je dit beroep de laagste *status* geeft. Geef drie redenen.

1.

2.

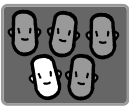
3.

e ▶ Hoe belangrijk vind jij *status* in je toekomstig beroep?

.....

Les 3: Een eigen bedrijf

Opdracht 9: Waarom ondernemen?

In bron 1 zegt Bryan dat hij een eigen bedrijf, een *onderneming* wil beginnen, omdat hij rijk wil worden.

Na je opleiding krijg jij ook de kans om een eigen bedrijf/*onderneming* te starten.

a ▶ Noem 3 redenen waarom jij met een eigen bedrijf/*onderneming* zou willen beginnen.

1.

2.

3.

b ▶ Vergelijk je antwoord met je buurman of buurvrouw en vul je lijst aan.

1.

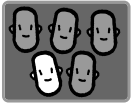
2.

3.

c ▶ Geef twee nadelen van het opstarten of hebben van een eigen bedrijf/*onderneming*.

1.

2.

Opdracht 10: Functies van ondernemingen

Ondernemingen vervullen drie belangrijke maatschappelijke functies. In bron 9 staat een interview met Bryan, eigenaar van Computer MAS. Lees het interview en de leestekst over *Meer dan alleen winst* door en geef aan hoe Computer MAS de drie maatschappelijke functies vervult.

Functies	Computer MAS
Voorzien in behoeften	----- -----
Welvaartsgroei	----- -----
Scheppen van werkgelegenheid	----- -----

Opdracht 11: Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

Samenvatting

Je kiest voor een beroep om veel geld te *verdienen* of om je nuttig te maken voor anderen. Dergelijke redenen om voor een beroep te kiezen noemen we

.....

Andere voorbeelden daarvan zijn,
of

Het geheel van vraag naar arbeid en aanbod van arbeid noemen we de

.....

Meestal *verdienen* mannen meer/ minder* dan vrouwen. Dat komt doordat

..... en

In de ene baan heb je meer aanzien dan in een andere. Je kunt ook zeggen dat het ene beroep meer heeft dan het andere. Factoren die daarop van invloed zijn:

1.
2.
3.

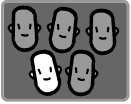
Ondernemingen ontvangen geld voor de verkoop van producten of diensten. Dit wordt of genoemd. *Winst* maakt een onderneming als de hoger is dan de

De maatschappij heeft voordeel van goed lopende *ondernemingen*. Twee voorbeelden van deze voordelen zijn: en

* *Streep het foute antwoord door.*

Les 1: Vrijtijdsbesteding

Opdracht 1: Zoveel te koop! Sharlene kiest?

Bekijk bron 1: 'Sharlene heeft veel keuze.'

- a ▶ Geef in eigen woorden weer wat je op de foto's ziet.

.....

.....

.....

- b ▶ Zo veel keuze, je weet niet wat je moet kiezen. Heb jij dit wel eens meegemaakt? Beschrijf jouw situatie.

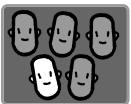
.....

.....

- c ▶ Wat heeft bron 1 te maken met *vrije tijd*?

.....

.....

Opdracht 2: Jouw vrijtijdsbesteding

- a ▶ Schrijf zes activiteiten op die jij doet in je *vrije tijd*.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

- b** ▶ We gaan jouw *vrijtijdsbesteding* indelen in drie groepen. Vul de zes activiteiten die je bij a hebt opgeschreven in onderstaande tabel in. Je mag de activiteiten die je hebt opgeschreven meerdere keren gebruiken.

Groep 1		Groep 2		Groep 3	
Actief		Binnenshuis		Consumptief	
Passief		Buitenshuis		Niet-consumptief	

Les 2: Vrije tijd vroeger en nu

Opdracht 3: Vrijtijdsbesteding vroeger en nu

Jullie gaan in groepjes van vier een onderzoekje doen.

- Als huiswerk neemt elke persoon van jullie groepje, twee interviews over *vrijtijdsbesteding* af. Eén bij een persoon van ongeveer 70 jaar en één bij een persoon van ongeveer 20 jaar. Ieder vult de antwoorden van de interviews in op het invulblad.

- b** ▶ Vragen voor een persoon van ongeveer 70 jaar oud:
- Kunt u 5 dingen opnoemen die u deed in uw *vrije tijd* toen u 20 jaar was?
 -
 -
 -
 -
 -
 - Hoeveel dagen per jaar had u vakantie toen u 20 jaar was?
 dagen vakantie per jaar.
 - Hoeveel uur per week werkte u toen u 20 jaar was?
 uur per week

Vragen voor een persoon van ongeveer 20 jaar oud:

1. Kunt u 5 dingen opnoemen die u doet in uw *vrije tijd*?

a.

b.

c.

d.

e.

2. Hoeveel dagen per jaar heeft u vakantie?

..... dagen vakantie per jaar.

3. Hoeveel uren per week werkt u?

..... uur per week

c ► Vul in het schema in, wat de verschillen zijn tussen de *vrijtijdsbesteding* van 50 jaar geleden en nu.

Vrijtijdsbesteding			
50 jaar geleden		Nu	
1		1	
2		2	
3		3	
4		4	

d▶ 50 jaar geleden was er meer *actieve/passieve** vrijetijdsbesteding.

50 jaar geleden was er meer *vrijetijdsbesteding binnenshuis/buitenshuis**.

50 jaar geleden was er meer *consumptieve/niet consumptieve** vrijetijdsbesteding.

* *Streep het foute antwoord door.*

e▶ Vul in het volgende schema in, wat het verschil is tussen het aantal vakantiedagen per jaar van 50 jaar geleden en dat van nu.

Aantal vakantiedagen per jaar			
50 jaar geleden		Nu	
1		1	
2		2	
3		3	
4		4	
Gemiddeld		Gemiddeld	

f▶ Vul in het onderstaande schema in, wat het verschil is tussen het aantal uren dat er gewerkt wordt per week tussen 50 jaar geleden en dat van nu.

Aantal uren per week			
50 jaar geleden		Nu	
1		1	
2		2	
3		3	
4		4	
Gemiddeld		Gemiddeld	

g ▶ Wat kun je concluderen ten aanzien van de *vrijtijdsbesteding* vroeger en nu?

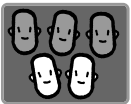
.....

.....

.....

.....

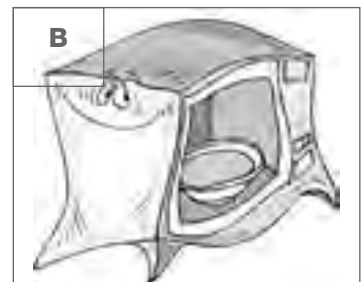
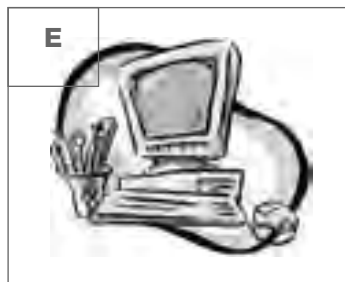
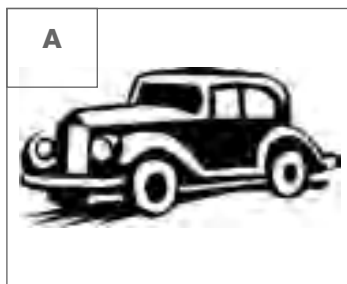
.....

Opdracht 4: Steeds meer vrije tijd

We hebben in paragraaf 5.2 gezien dat mensen steeds meer *vrije tijd* hebben. De plaatjes laten zien waarom we meer *vrije tijd* hebben.

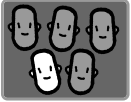
- a** ▶ Knip de plaatjes uit en orden ze zo, dat er drie groepen ontstaan.
- b** ▶ Bedenk voor elke groep een passende naam.
- c** ▶ Zoek per groep nog twee extra plaatjes die je erbij kunt plakken

Groep 1:

Groep 2:

Groep 3:

Opdracht 5: Besteding van vrije tijd vroeger en nu

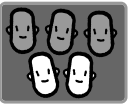
Maak hieronder een kort verslag over de besteding van *vrije tijd* vroeger en nu. Je kunt informatie zoeken in boeken en je kunt gebruik maken van het Internet. Zorg ervoor dat de volgende termen in je verslag verwerkt worden:

- Inkomen
- Consumptief
- Niet-consumptief
- *Passieve vrijetijdsbesteding*
- *Actieve vrijetijdsbesteding*

Mijn verslag gaat over vrijetijdsbesteding vroeger en nu.

Les 3: Leefstijl en consumptiegedrag

Opdracht 6: De consumptiemaatschappij

In paragraaf 5.3 staat uitgelegd waarom in westerse samenlevingen gesproken wordt over *consumptiemaatschappij*.

- a** ▶ Beschrijf aan de hand van bron 4 en de leestekst over *Steeds meer consumeren* wat een *consumptiemaatschappij* is.

Een *consumptiemaatschappij* is

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- b** ▶ Beschrijf wat jouw aandeel is in de *consumptiemaatschappij*.

Mijn aandeel aan de *consumptiemaatschappij* is

.....

.....

.....

.....

.....

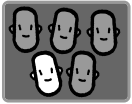
.....

.....

.....

.....

.....

Opdracht 7: Jouw leefstijl

Bekijk bron 5: Wat bepaalt jouw leefstijl? In de leestekst over *Leefstijl en consumptiegedrag* lees je waar je leefstijl van afhangt.

a ▶ Welke zaken bepalen welke leefstijl je kiest?

b ▶ Je gaat nu jouw leefstijl bepalen. Vul onderstaande vragen in. Je mag telkens één antwoord aankruisen. Probeer daarna met één zin (slogan) je leefstijl te omschrijven.

1. Wat voor soort kleding draag je het liefst?

- Casual Trendy Classic

2. Naar welke muziek luister je het liefst?

- Latin Pop R&B Rap Soca
 Gospel

3. Wat eet je het liefst?

- Fast food Criollo Chinees Surinaams
 Nederlands Latin

4. Wat voor soort vakantie vind je het leukst?

- Adventure Cultureel Resort Cruise Eco

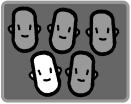
5. Wat voor soort activiteiten doe je het liefst in je *vrije tijd*?

- Sport Computer TV kijken Winkelen

c ▶ Probeer nu met een slogan je leefstijl te omschrijven.

Leefstijlslogan:

d ▶ Mijn *consumptiegedrag* kan ik als volgt omschrijven:

Opdracht 8: Leefstijl en consumptie

In bron 6 zie je zes verschillende *reclames*.

a Welke *reclame* spreekt jou het meest aan? Geef aan waarom.

.....

.....

.....

b Welke *reclame* spreekt jou het minst aan? Geef aan waarom.

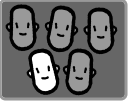
.....

.....

.....

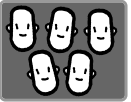
c Geef in het schema hieronder aan, op welke manier de reclamemaker de consument probeert over te halen om het product te kopen of van de dienst gebruik te maken. Geef ook aan voor welke consument het product of de dienst aantrekkelijk is.

Reclame	Wijze waarop	Consument
1
2
3
4
5
6

Opdracht 9: 'Commercial' maken

Je gaat je leefstijl weergeven via het maken van een *reclame*. De *reclame* typeert jouw leefstijl. Dat mag een tekst zijn, een lied (rap), een filmpje of een tekening.

Maak jouw *reclame* hieronder. Leg aan de klas uit waarom je vindt dat deze *reclame* bij jouw leefstijl past. Kijk ook naar de antwoorden van opdracht 7.

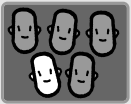

Opdracht 10: Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

Samenvatting

Op een dag doe je veel verschillende activiteiten. Veel activiteiten zijn noodzakelijk of verplicht. Maar gelukkig is er ook ruimte voor *vrijtijdsbesteding*.

Dat betekent dat

Wandelen, knutselen of sporten noemen we
vrijtijdsbesteding. Een film of een voetbalwedstrijd kijken is
vrijtijdsbesteding. Als je geld uitgeeft is er sprake van
vrijtijdsbesteding.

Enkele verschillen in de *vrijtijdsbesteding* van vroeger en nu zijn:

..... en
.....

De heeft ook een steentje bij gedragen.

Omdat het nu veel beter met mensen gaat, geven ze meer geld uit aan
..... wensen en
behoeften.

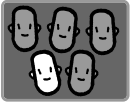
We geven miljoenen uit aan,
en De industrie speelt
hierop in. Wij maken deel uit van de

We hebben veel keuze en kiezen iets wat bij onze past.

Wat je kiest hangt af van:,
en

Les 1: Afspraken tussen werkgever en werknemer

Opdracht 1: Problemen op het werk

- a** ▶ Lees bron 1. Welk probleem wil Jose op zijn werk oplossen?

Jose wil

- b** ▶ Hoe beschrijf jij de relatie tussen Jose en zijn baas?

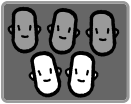
De relatie tussen Jose en zijn baas

- c** ▶ Is het verstandig van Jose om naar *Directie Arbeid* te gaan?

Het is wel/niet* verstandig om naar *Directie Arbeid* te gaan, omdat

* *Streek het foute antwoord door*

Opdracht 2: De arbeidsovereenkomst

We gaan nu een *arbeidsovereenkomst* maken tussen Jeremy en General Security. Vul de volgende vragen in. Probeer zo compleet mogelijk te zijn.

- a** ▶ Welke taken moet Jeremy als bewaker vervullen? Gebruik de taken uit bron 2. Je kunt er nog meer taken bij bedenken.

TAKEN
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- b** ▶ Wat mag hij wel en niet tijdens zijn werk? Denk aan afspraken over wegblijven van werk, te laat komen, vakantie, pauze, cursussen, reisvergoeding, ziekte enzovoorts.

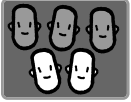
AFSPRAKEN OVER WAT WEL EN WAT NIET MAG

- c** ▶ Wat gaat Jeremy *verdienen* en wat zijn zijn werktijden?

LOON

WERKTIJDEN

- d** ▶ Vergelijk je antwoorden met een ander duo en vul je eigen *arbeidsovereenkomst* aan, met suggesties van het andere duo.

Opdracht 3: Functie arbeidsovereenkomst

a ▶ Wat is de functie van een *arbeidsovereenkomst*?

b ▶ Noem twee voordelen van een *arbeidsovereenkomst* voor de *werkgever*:

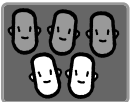
1 -----

2 -----

c ▶ Noem twee voordelen van een *arbeidsovereenkomst* voor de *werknemer*:

1 -----

2 -----

Opdracht 4: De CAO

In opdracht 2 en 3 heb je vragen beantwoord over de *arbeidsovereenkomst*. In de leertekst over *Collectieve afspraken* kun je lezen wat een CAO is.

a ▶ Wat is het verschil tussen een CAO en een *arbeidsovereenkomst*?

b ▶ Probeer drie zaken te noemen die volgens jullie in een CAO thuishoren.
In de CAO horen thuis:

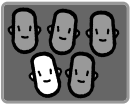
1 -----

2 -----

3 -----

Les 2: Conflicten

Opdracht 5: Arbeidsconflicten

In de leestekst over *Het individueel arbeidsconflict* kun je lezen, dat er *arbeidsconflicten* tussen *werkgever* en *werknemer* kunnen ontstaan.

- a ▶ Bedenk drie voorbeelden van een *arbeidsconflict* waarbij de oorzaak bij de *werknemer* ligt.
- b ▶ Bedenk drie voorbeelden van een *arbeidsconflict* waarbij de oorzaak bij de *werkgever* ligt.

Oorzaken voor arbeidsconflicten:

a. De werknemer:	b. De werkgever:
----- -----	----- -----
----- -----	----- -----
----- -----	----- -----

Opdracht 6: Oplossen van *arbeidsconflicten*

In bron 4 kun je in een schema zien, wat de opeenvolgende stappen zijn bij het oplossen van een individueel *arbeidsconflict*.

- a ▶ Lees het verhaal van Harold hieronder.

Harold is journalist bij een krant. Zijn baas is kwaad op hem, omdat Harold de deadline voor het aanleveren van een artikel niet gehaald heeft. Harold heeft zijn baas gezegd dat het komt, doordat zijn laptop vaak kapot gaat. Harold heeft al twee keer om een nieuwe laptop gevraagd. Zijn baas heeft hem gezegd dat hij pas over twee maanden een nieuwe laptop krijgt en dat hij tot die tijd zijn problemen zelf moet oplossen. De baas heeft met ontslag gedreigd wanneer een volgende keer de deadline niet wordt gehaald.

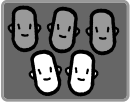
- b ▶ Beschrijf de stappen die jullie gaan nemen om Harold te helpen de situatie op te lossen.

1 -----

2 -----

3 -----

c ▶ Geef ook aan waarom jullie het zo willen oplossen.

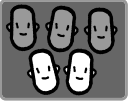
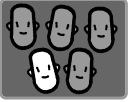
Opdracht 7: Landsbemiddelaar of rechter?

Moeten de partijen bij een conflict altijd naar de rechter stappen?

Ja / nee*. Geef een verklaring voor je antwoord.

* *Streek het foute antwoord door.*

Verdiepingsopdracht 8: Collectieve *arbeidsconflicten*

- a** ▶ Zoek in verschillende bronnen (bijvoorbeeld met behulp van kranten en bibliotheek) wat je kunt vinden over acties van de verschillende *vakbonden* in de afgelopen jaren.
- b** ▶ Vermeld wat je hebt gevonden.
De afgelopen jaren hebben de *vakbonden* de volgende stappen genomen:

1. Naam *vakbond*:

Actie bij:

Soort actie

2. Naam *vakbond*:

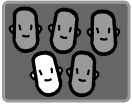
Actie bij:

Soort actie

3. Naam *vakbond*:

Actie bij:

Soort actie

Opdracht 9: Protestacties en stakingen

De foto in bron 6 is tijdens een staking gemaakt.

a ▶ Waarom of wanneer roept een *vakbond* een staking uit? Een *vakbond* roept op

tot een staking als

.....
.....
.....
.....

b ▶ Is een staking altijd de beste oplossing voor een *arbeidsconflict*? Verklaar je antwoord.

.....
.....
.....
.....

Les 3: Onderhandelen

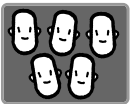
Opdracht 10: Het debat

We gaan dit hoofdstuk beëindigen met een *debat* over *arbeidsconflicten*. In bron 7 kun je lezen hoe we het *debat* gaan voeren. Van de docent krijgen jullie een stelling die hoort bij bron 8 of bron 9.

a ▶ Bedenk als duo zoveel mogelijk argumenten vóór de stelling.
Bedenk als duo zoveel mogelijk argumenten tegen de stelling.
Vul de tabel hieronder in en probeer nu je voorlopige mening te bepalen.

Argumenten voor:	Argumenten tegen:
.....
.....
.....

Argumenten voor:	Argumenten tegen:
----- -----	----- -----
----- -----	----- -----
Voorlopige mening: ----- ----- ----- -----	

De docent vraagt vijf tot zeven voorstanders en vijf tot zeven tegenstanders. De docent kiest ook twee juryleden en een timekeeper. De overige leerlingen vormen het publiek.

- b** ▶ Schrijf na afloop van het *debat* je eigen definitieve standpunt op.

Ik ben vóór / tegen de stelling, omdat (minimaal 2 argumenten)

1 -----

2 -----

* *Streek het foute antwoord door.*

- c** ▶ Wat heb je tijdens het *debat* aan argumenten gehoord over de rol van de overheid bij de stelling?

1 -----

2 -----

3 -----

Opdracht 11: Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

Samenvatting

De moet tijdens zijn werkuren goed werk leveren voor zijn baas.

In de die hij met zijn baas gesloten heeft, staat precies wat hij moet doen. De baas is zijn

Beiden zijn vaak lid van een organisatie die hun belangen behartigt. Voor degene die bij een baas werkt is dat de Voor de baas is dat de

.....

De afspraken die deze verenigingen maken worden opgenomen in een

.....

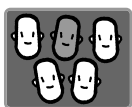
Mensen die bij de overheid werken worden genoemd.

Hun rechten en plichten staan in de (-.....).

Wanneer de *werknemer* zich niet aan de gemaakte afspraken houdt, kan de *werkgever* hem zijn geven.

Er kan een ontstaan wanneer de *werkgever* zich niet aan de CAO houdt. Wanneer er tussen beide partijen geen oplossing is voor een conflict, kunnen zij de vragen om te bemiddelen. Als dit niet lukt, kunnen zij de vragen om een uitspraak te doen over het conflict.

 Les 1: Rol en taken van de overheid

Opdracht 1: Speel je mee?

a ▶ We gaan het economisch spel spelen. De bedoeling van het spel is dat je de juiste activiteiten kunt koppelen aan de verschillende deelnemers van het economisch spel.

Op het speelbord staan de deelnemers van het economisch spel afgebeeld.

1. De consument
2. De producent
3. De markt voor productiefactoren
4. De markt voor eindproducten.

Het is de bedoeling dat de 16 losse kaarten verdeeld worden onder de groepsleden. Iedereen krijgt dus vier willekeurige kaarten.

Ga nu iedere kaart (waar een activiteit op staat) bij de juiste deelnemer leggen. Schrijf je score (het nummer op het kaartje) op het invulformulier dat je van je docent gekregen hebt, bij de juiste deelnemer.

	De consument	De producent	De markt voor eindproducten	De markt voor productiefactoren
Nummer van je kaart				

b ▶ Als alle kaarten op het speelbord liggen, ga je ook de kaarten van je groepsleden bekijken. Liggen alle kaarten bij de juiste deelnemers? Er moeten bij iedere deelnemer vier kaarten komen te liggen. Probeer in de groep tot overeenstemming te komen. Vul nu in, hoe jullie denken dat de kaarten goed verdeeld zijn over de deelnemers van het economisch spel.

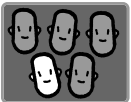
	De consument	De producent	De markt voor eindproducten	De markt voor productiefactoren
Nummers van de kaarten				

- c** ▶ Je gaat nu met je groep zelf een economisch spel in elkaar zetten. Jullie krijgen 16 lege kaarten. Hierop moeten de activiteiten van de verschillende deelnemers komen te staan. Geef telkens aan welke activiteit door de consument, door de producent, door de markt voor eindproducten en door de markt voor productiefactoren wordt uitgevoerd, bij:

- Het produceren van Aruba Aloë zonnemelk.
- Het raffineren van olie bij Valero.
- Het produceren van water bij WEB.
- Het produceren van elektriciteit bij Elmar.

In totaal worden er 16 kaarten ingevuld. Als alle spelen klaar zijn, mag je het spel van een andere groep gaan spelen. Vul het formulier weer in. Bespreek de kaarten die voor jullie niet duidelijk zijn, met de groep die het spel gemaakt heeft. Probeer tot een oplossing te komen.

	De consument	De producent	De markt voor eindproducten	De markt voor productiefactoren
Nummers van de kaarten				

Opdracht 2: Welke rol speelt de overheid?

- a** ▶ Welke rol speelt de overheid in het economisch spel?

- b** ▶ In de leertekst staan vier taken.
Welke van deze taken worden in bron 2 en 3 omschreven?

- c** ▶ Zoek in kranten naar voorbeelden die horen bij de andere twee taken van de overheid.

Les 2: Maatregelen voor het stimuleren van economische groei

Opdracht 3: Maatregelen

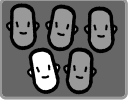
In de eerste kolom staan enkele maatregelen die de overheid neemt om de economische groei te stimuleren. In de tweede kolom staan voorbeelden van deze maatregelen.

- a** ▶ Wat hoort bij elkaar? Verbind met een lijn de maatregelen en voorbeelden die bij elkaar horen.

Maatregelen	Voorbeelden
1. Belastingvoordelen	a. Goedkope huurwoningen door FCCA
2. Het verstrekken van <i>subsidies</i> aan bedrijven en instellingen	b. Minister verlaagt accijns, brandstofprijzen blijven ongewijzigd.
3. Het creëren en beschikbaarstellen van <i>fondsen</i>	c. <i>Tax holiday</i> voor Valero, men betaalt geen belasting.
4. Prijsafspraken	d. Visserijcentrum Hadicurari

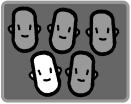
- b** ▶ Zoek in de krant een voorbeeld van een stimuleringsmaatregel, plak deze op en schrijf erbij om welke maatregel het gaat.

Verdiepingsopdracht 4: FDA

Zoek op Internet meer informatie over Fondo Desaroyo Aruba (FDA). Schrijf op wat je gevonden hebt. Geef een aantal voorbeelden van projecten die gefinancierd worden door FDA.

A large rectangular area with a solid black border, containing 20 horizontal dashed lines for writing.

Opdracht 5: Meer toeristen

Bekijk het staafdiagram in bron 6. Hierin zie je het totale aantal cruisetoeristen en verblijftoeristen die Aruba bezochten van 1999 tot en met 2005.

- a** ▶ Bereken de absolute afname van de verblijftoeristen tussen 1999 en 2005.

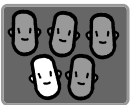
.....

- b** ▶ Bereken de absolute toename van de cruisetoeristen tussen 1999 en 2005.

.....

- c** ▶ Met hoeveel procent is het totale aantal toeristen vanaf 1999 toegenomen?

.....

Opdracht 6: Toename door....

In de leertekst over de stimulering van de toeristische sector worden enkele stappen genoemd, die genomen zijn om het toerisme te stimuleren.

- a** ▶ Welke stap heeft volgens jou het meest bijgedragen aan de toename van het toerisme?

.....

.....

- b** ▶ Beargumenteer je keuze.

.....

.....

- c** ▶ Vergelijk jouw antwoord met dat van je buurman en bespreek de verschillen en overeenkomsten.

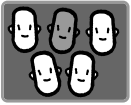
.....

.....

.....

.....

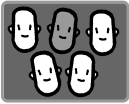
- d** ▶ Zoek een ander duo op om de antwoorden te bespreken. Schrijf op wat de verschillen zijn.

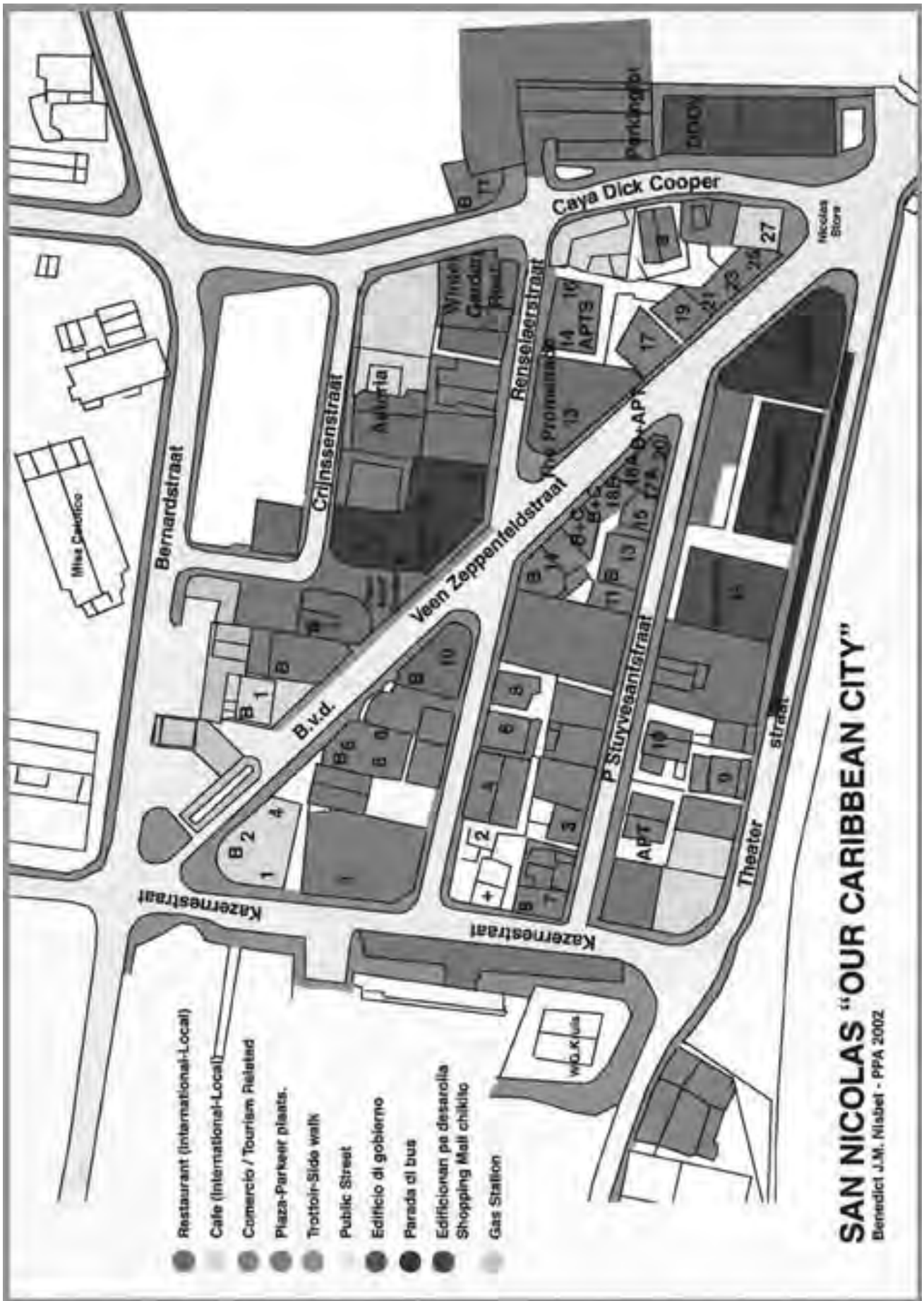
- e** ▶ Ben je van mening veranderd? Zo ja, schrijf op waarom.

Les 3: De ontwikkeling van een regioplan

Opdracht 7: Het ontwikkelen van San Nicolas

De overheid wil een deel van San Nicolas ontwikkelen. San Nicolas heeft een 'shopping mall' nodig om toeristen en de lokale bevolking aan te trekken. Op de kaart zie je waar dit winkelcentrum moet komen.

In de 'shopping mall' moet ruimte zijn voor 15 bedrijven. Er moet ook een parkeerplaats komen voor klanten en *werknemers*. Om dit project uit te voeren is een projectontwikkelaar aangetrokken.

Jullie gaan aan de hand van de factoren in bron 7 onderzoeken of de 'shopping mall' op deze locatie kan worden gebouwd.

In groepjes van vier of vijf gaan jullie één van de 6 factoren uit bron 7 uitwerken. Van je docent krijg je een factor toegewezen.

Bekijk de plattegrond aandachtig. Neem het invulformulier van de factor die jouw groep toegewezen is.

- a** ▶ Verdeel de vragen onder de groepsleden en beantwoord de vragen individueel. Maak gebruik van de deelvragen en tips in onderstaand schema.
- b** ▶ Bespreek daarna samen de antwoorden en schrijf de juiste antwoorden op een groot vel papier dat je van de docent krijgt.
- c** ▶ Bespreek de economische en sociale gevolgen en de gevolgen voor het milieu die de bouw van de 'shopping mall' voor San Nicolas kan hebben. Schrijf ze in het schema en op het grote vel papier. Gebruik daarbij de vragen zoals die in bron 7 beschreven worden.
- d** ▶ Hang het vel papier aan de muur en presenteer jullie bevindingen aan de klas.
- e** ▶ Jullie hebben de bevindingen van de andere groepen gehoord. Bespreek nu in je eigen groep of, op grond van alle factoren, een 'shopping mall' gebouwd kan worden. Schrijf dit op. Beargumenteer jullie antwoord.

A. Infrastructuur	Beargumenteer je antwoord.
<p>1. Zijn er voldoende wegen die naar de 'shopping mall' leiden?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zijn de wegen goed? - Zijn er verkeersopstoppingen? - Rijden de bussen regelmatig langs? - Komen er nieuwe busverbindingen? - Is er een busstation dichtbij? 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>2. Zijn er aansluitingen voor water en elektriciteit?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waar moeten de aansluitingen liggen? - Hoeveel aansluitingen zijn er nodig? 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>3. Zijn er genoeg mogelijkheden voor de aansluiting van telefoon en Internet?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zijn er genoeg lijnen en nummers beschikbaar? 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>4. Zijn er mogelijkheden voor een parkeerplaats voor 50 auto's en één bus?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoeveel parkeerruimte heb je per auto nodig? 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>5. Ontbreekt er iets aan de infrastructuur?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Moet er een uitbreiding plaatsvinden van de infrastructuur? - Zo ja, hoe dan? 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>GEVOLGEN</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>	

B. Bedrijvigheid	Beargumenteer je antwoord.
<p>1. Zijn er al bedrijven aanwezig?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maak gebruik van de volgende informatiebronnen: telefoonboek (yellowpages), SNBA, CBS. - Wat voor soort bedrijven zijn dit? 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>2. Mogen alle soorten bedrijven zich hier vestigen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aan welke regels moeten de bedrijven zich houden? - Welke vergunningen moeten ze hebben? (<i>KvK, Directie arbeid, SNBA</i>) - Is er een vastgesteld aantal <i>werknemers</i> per bedrijf? - Zijn er veel van dezelfde bedrijven? 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>3. Zijn er bedrijven die ontbreken?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raadpleeg 'yellowpages', <i>KvK, CBS</i>. - Welke bedrijven horen thuis in een 'shopping mall' op deze plaats? 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>4. Is er een goed klimaat voor nieuwe bedrijven?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zijn er genoeg klanten? - Kunnen de klanten van de gevestigde bedrijven ook klant van de ontbrekende bedrijven worden? - Verhuizen overheidsdiensten op korte termijn of in de nabije toekomst naar San Nicolas? - <i>Verdiene</i>n de mensen voldoende? - Raadpleeg je atlas kaart 40 A & B. CBS (Censo 2000) 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>GEVOLGEN</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>	

C. Voorzieningen	Beargumenteer je antwoord.
<p>1. Zijn er voorzieningen in de buurt aanwezig?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zijn er scholen, kinderopvang/ crèche, banken, ATM, recreatiemogelijkheden, betaalbare huizen, overheidsdiensten 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>2. Zijn er voorzieningen die ontbreken?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zoek bij de KvK, in het telefoonboek of op Internet 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>3. Welk soort voorzieningen zullen het meest bijdragen aan de economische ontwikkeling?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Komen er meer banen bij? - Meer inkomsten? - Is er diefstalpreventie? 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>4. Welke voorzieningen moeten in de 'shopping mall' voor het personeel en de klanten aanwezig zijn?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bezoek andere 'shopping malls' 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>GEVOLGEN</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>	

D. Arbeidsmarkt	Beargumenteer je antwoord.
<p>1. Hoe groot is de beroepsbevolking in in de regio?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raadpleeg CBS, Atlas, KvK 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>2. Hoeveel werklozen zijn er in de regio?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raadpleeg CBS, <i>Directie Arbeid</i> 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>3. Hoeveel werknemers zijn er beschikbaar ?</p> <ul style="list-style-type: none"> - CBS 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>4. Hoeveel werknemers hebben de nieuwe bedrijven samen nodig?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Let op het soort bedrijf en geef een schatting. 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>GEVOLGEN</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>	

E. Milieu	Beargumenteer je antwoord.
<p>1. Wat voor soort landschap is er in deze regio?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raadpleeg katern 1A, hoofdstuk 5 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>2. Moet er veel veranderd worden aan het landschap?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zo ja, wat? - Hoe zouden deze veranderingen moeten gebeuren? 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>3. Is er een milieubeleid voor deze regio?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raadpleeg, KvK, DIP, Ministerie van volksgezondheid en milieu, Directie wetgeving. 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>4. Aan welke milieuregels of wetten moet men zich houden?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raadpleeg Ministerie van volksgezondheid en milieu, Directie wetgeving. 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>5. Hoe kan er rekening gehouden worden met het milieu?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Raadpleeg ministerie van Volksgezondheid en Milieu, Directie wetgeving. 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>GEVOLGEN</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>	

F. Kosten	Beargumenteer je antwoord.
<p>1. Hoeveel moet er voor het bouwterrein betaald worden?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verwerk totale prijs per m2 Totale oppervlakte 3000 m2 Grondprijs per m2 is Afl. 125,- - <i>kosten</i> notarisakte 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>2. Wat zijn de totale bouwkosten?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Houd rekening met bouw prijs per m2, Bouwkosten Afl. 1500,- per m2 - Bijdrage overheid: 10% van de totale <i>kosten</i> (terrein en vrijstelling invoerrechten op bouw materiaal) - Bouwvergunning 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>3. Welke andere soorten kosten komen erbij?</p> <ul style="list-style-type: none"> - o.a. Public relations - Bereken deze <i>kosten</i>. (10% van de totale <i>kosten</i>). 	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>4. Welke <i>kosten</i> betaalt de project - ontwikkelaar?</p>	<p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>
<p>GEVOLGEN</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p> <p>-----</p>	

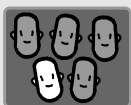

Opdracht 8: Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

Samenvatting

Een belangrijke rol voor de overheid is ervoor te zorgen dat er voldoende

.....

en is voor de bevolking.

De overheid heeft enkele belangrijke taken:

-
-
-
-

In het vertelt de overheid wat zij gaat doen om de economie te stimuleren. De ministers bepalen dit met elkaar en nemen maatregelen om economische ontwikkeling en groei te stimuleren. Dit zijn zogenaamde maatregelen.

Het is belangrijk voor Aruba. De overheid neemt verschillende stappen om dit te stimuleren. Voorbeelden van stappen zijn:

-
-
-

Om welvaart en welzijn zoveel mogelijk te verdelen over Aruba worden er opgesteld. Bij het opstellen hiervan dient de overheid rekening te houden met de volgende factoren:

.....,
.....,

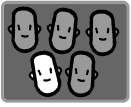
..... en Rekening

houden met de toekomst is hierbij belangrijk. Het gaat dan om

..... ontwikkeling.

Les 1: Vele soorten vakanties, kies maar.....

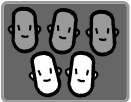

Opdracht 1: Soorten vakanties

In bron 1 kun je voorbeelden zien van hoe je je vakantie kunt doorbrengen.

Welke soort vakantie past het beste bij elke foto?

Foto	Soort vakantie
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	

Opdracht 2: Reizen kost geld

a Geef drie redenen waarom je geld moet uitgeven als je op reis gaat.

1

2

3

b Niet iedereen kan alle reiskosten meteen of zelf betalen. Op welke andere manieren kan een reis betaald worden?

.....

.....

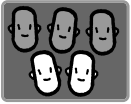
.....

c In welke van de voorbeelden in bron 2 betaalt de reiziger niet zelf?

.....

.....

.....

Opdracht 3: Kies maar uit!

- a** ▶ Kies een land of eiland uit: Dominicaanse Republiek, Dominica, Curaçao, Sint Maarten, Trinidad en Tobago.

- b** ▶ Van welke soorten vakanties kun je op het gekozen eiland/land genieten? Schrijf erachter wat je tijdens zo'n vakantie kunt doen. Maak gebruik van de atlas.
- Kaart 51 A en B
 - Kaarten die betrekking hebben op jouw gekozen land of eiland.
 - Zoek meer gegevens over je land of eiland op Internet.

- c** ▶ Vergelijk je antwoord met dat je van buurman/buurvrouw. Schrijf de verschillen op in de linkerkolom en de overeenkomsten in de rechterkolom.

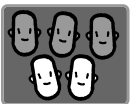
a. Land/eiland: -----

b. Soort vakantie -----

Activiteiten: -----

c. Verschillen

Overeenkomsten

Opdracht 4: Reizen en betalen

Het gezin Croes wil naar de Dominicaanse Republiek voor twee weken. Zo'n vakantie kost ongeveer Afl. 6000,-. Zij hebben Afl. 1000,- gespaard. Door de advertentie in de krant in bron 2 komen ze op het idee om het ontbrekende bedrag te lenen. Je mag in drie jaar of vijf jaar terug betalen. Nadat Vader Croes een rekensom gemaakt heeft, kiest hij voor drie jaar.

- a** ▶ Bereken wat deze vakantie uiteindelijk heeft gekost?

Lening: Afl. 5000,-

Rente per jaar: 15% van Afl. 5000,- = -----

Rente bij drie jaar = -----

Totaal: geleend bedrag + rente = -----

- b** ▶ Bereken hoeveel vader Croes per maand moet betalen?

De familie Croes moet Afl. ----- per maand betalen.

- c** ▶ Bereken hoeveel je moet terug betalen bij een termijn van 5 jaar. Je kunt ook gebruik maken van de volgende formule:
Geleend bedrag + (% bedrag x aantal jaren) = Terug te betalen bedrag.
Het bedrag dat je per termijn van vijf jaar moet terugbetalen is Afl.
- d** ▶ Wat is het verschil tussen een lening voor drie en een voor vijf jaar?

Het verschil is:

- e** ▶ Waarom heeft vader Croes voor een lening van drie jaar gekozen?

Omdat

- f** ▶ Vind jij dit een verstandige manier om op vakantie te gaan? Motiveer je antwoord?

Ja omdat,

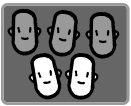
.....

Nee omdat,

.....

Les 2: Wat bepaalt de keuze van een vakantiegebied?

Opdracht 5: Relatieve afstand

In de vakantie vliegt Zahira naar Puerto Rico

- a** ▶ Bereken de *absolute afstand* tussen Aruba en Puerto Rico. (Zie atlas kaart 49)

De *absolute afstand* is

- b** ▶ Wat is de *relatieve afstand* tussen Aruba en Puerto Rico?

De *relatieve afstand* is

Jamal, een vriend van Zahira, vliegt naar Sint Vincent.

- c** ▶ Bereken de *absolute afstand* tussen Aruba en Sint Vincent?

De *absolute afstand* is

- d** ▶ Wat is de *relatieve afstand* tussen Aruba en Sint Vincent?

De *relatieve afstand* is

- e** ▶ Vergelijk de *relatieve afstanden* met elkaar. De *relatieve afstand* bij opdracht 5b is *groter/kleiner /even groot** dan die in opdracht 5d.

* *Streek het foute antwoord door.*

- f** ▶ Jamal houdt van kitesurfen. Is St. Vincent voor hem een goed vakantiebestemming? Welke vakantieperiode zou je Jamal aanraden? Geef Jamal ook informatie over de *kosten* die hij in St. Vincent zal gaan maken.

Opdracht 6: ‘Do it Caribbean’

In bron 4 en 5 zie je *pluspunten* en *minpunten* van Puerto Rico en Jamaica.

- a** ▶ Vul in de eerste kolom de *pluspunten* en de *minpunten* van Puerto Rico in.
- b** ▶ Vul in de tweede kolom in of het gaat om een natuurlijke attractie, culturele attractie, speciale attracties of om accommodatie, infrastructuur en *voorzieningen*.
- c** ▶ Vul op dezelfde manier het schema voor Jamaica in.

Puerto Rico	
Pluspunten:	Het gaat hierbij om:
<ul style="list-style-type: none"> • Accommodatie in alle prijsklassen • De zon schijnt altijd • ----- • ----- • ----- • ----- • ----- • ----- 	Accommodatie Zon ----- ----- ----- ----- ----- ----- -----
Minpunten	
<ul style="list-style-type: none"> • ----- • ----- • ----- • ----- 	----- ----- ----- -----

Jamaica	
Pluspunten:	Het gaat hierbij om:
<ul style="list-style-type: none"> • Kingston als centrum van cultuur en zakenleven • Kingston als bruisend 'nightlife' • ----- • ----- • ----- • ----- • ----- • ----- • ----- 	Culturele attractie en <i>voorzieningen</i> <i>Voorzieningen</i> ----- ----- ----- ----- ----- ----- -----
Minpunten	
<ul style="list-style-type: none"> • ----- • ----- • ----- • ----- 	----- ----- ----- -----

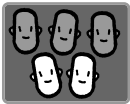
Mijn vakantiebestemming -----	
Pluspunten:	Het gaat hierbij om:
<ul style="list-style-type: none"> • ----- • ----- • ----- • ----- • ----- • ----- • ----- • ----- • ----- 	----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- -----
Minpunten	
<ul style="list-style-type: none"> • ----- • ----- • ----- • ----- 	----- ----- ----- -----

- d ▶ Doe hetzelfde voor jouw gekozen vakantie in het Caribisch Gebied (opdracht 3)
- e ▶ Vergelijk de drie schema's met elkaar.

Ik kies voor *Puerto Rico/Jamaica/het zelfgekozen vakantiegebied**,

omdat

.....
* *Streek het foute antwoord door.*

Opdracht 7: Minpunten van Aruba

In paragraaf 8.3 worden twee *minpunten* van Aruba genoemd.

- a ▶ Welke zijn deze?

1.

2.

- b ▶ Geef nog twee andere *minpunten* van Aruba.

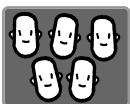
1.

2.

3.

Les 3: Concurrentiepositie van een vakantiegebied

Opdracht 8: Concurrentiepositie van Aruba

- a ▶ In paragraaf 8.4 heb je gelezen hoe je de *concurrentiepositie* van een gebied kunt bepalen. Vul onderstaand schema voor Aruba in. Elk kenmerk kan maximaal vijf sterren scoren.

Door het aantal sterren te kleuren, geef je aan hoe gunstig dat kenmerk is.

Vul het schema in met behulp van de leerteksten, bron 6, kaart 39 uit je atlas en Internet.

- b ▶ Doe hetzelfde voor een zelfgekozen land/eiland. Maak gebruik van de verzamelde gegevens (zie opdracht 3).
- c ▶ Vergelijk de landen/eilanden met elkaar.

Aruba			
Soorten attracties	score	Verschillende voorzieningen	score
Natuurlijke attracties		Modern ziekenhuis	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
		Gemiddeld	◆◆◆◆◆
Culturele attracties		Infrastructuur	score
-----	◆◆◆◆◆		
-----	◆◆◆◆◆	Bereikbaarheid attracties	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	Dagelijkse verbindingen:	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	- Reisduur	◆◆◆◆◆
		- Prijs	◆◆◆◆◆
		-----	◆◆◆◆◆
		-----	◆◆◆◆◆
		-----	◆◆◆◆◆
		Gemiddeld	◆◆◆◆◆
Speciale soorten attracties		Accomodatie	
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
		Gemiddeld	◆◆◆◆◆
Overige attracties			
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
-----	◆◆◆◆◆	-----	◆◆◆◆◆
		Gemiddeld	◆◆◆◆◆
Gemiddeld	◆◆◆◆◆		
Totaal			
Soorten attracties	◆◆◆◆◆		
Verschillende voorzieningen	◆◆◆◆◆		
Infrastructuur	◆◆◆◆◆		
Accomodatie	◆◆◆◆◆		
Totaal Gemiddeld	◆◆◆◆◆		

Zelfgekozen land			
Soorten attracties	score	Verskillende voorzieningen	score
Natuurlijke attracties		Modern ziekenhuis	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
		Gemiddeld	☆☆☆☆
Culturele attracties		Infrastructuur	score
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
			☆☆☆☆
			☆☆☆☆
			☆☆☆☆
Speciale soorten attracties			☆☆☆☆
-----		-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
		Gemiddeld	☆☆☆☆
		Accomodatie	
Overige attracties		-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
-----	☆☆☆☆	-----	☆☆☆☆
		Gemiddeld	☆☆☆☆
Gemiddeld	☆☆☆☆		
Totaal			
Soorten attracties	☆☆☆☆		
Verskillende voorzieningen	☆☆☆☆		
Infrastructuur	☆☆☆☆		
Accomodatie	☆☆☆☆		
Totaal Gemiddeld	☆☆☆☆		

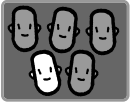
d► Welk land/eiland/ heeft de beste concurrentiepositie?

e ► Waarom? Dit komt door

.....

.....

.....

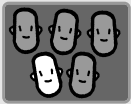

Opdracht 9: Leer de begrippen

Leer de begrippen uit de begrippenlijst.

Samenvatting

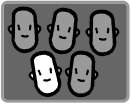
Als mensen van de ene plaats of land naar een andere reizen om zich te ontspannen, heet dit Er zijn verschillende soorten vakanties; voorbeelden daarvan zijn,,,, en Voordat men voor een vakantiegebied kiest, kijkt men meestal naar drie factoren, de, de en de Een vakantiegebied is populair als er veel verschillende attracties zijn. Het kan gaan om attracties, attracties of attracties. We noemen dit

Een vakantiegebied moet toeristen kunnen ontvangen. Drie zaken zijn daarbij belangrijk. Er moet voldoende zijn. De moet goed zijn, zodat mensen het gebied goed kunnen bereiken. Toeristen willen graag van alles kunnen kopen en ook naar een bank gaan om geld te wisselen. Daarom is het belangrijk dat er voldoende zijn.

Als een vakantiegebied heel gunstig is voor toeristen dan heeft het veel punten of factoren. Als toeristen een gebied als onveilig ervaren of ze vinden dat een gebied veel te duur is, dan spreek je van punten of factoren.

Voor landen met vakantiegebieden is het belangrijk om te weten hoe de positie is. Hoe beter deze positie, des te meer toeristen er zullen komen.

Intro: Op vakantie

Opdracht 1: Op vakantie

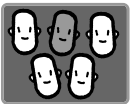
Waarom is het voorbereiden van een vakantie een vorm van onderzoek doen?
Geef twee redenen.

1.

2.

Les 1: Het maken van een vakantieplan

Opdracht 2: De onderzoeksvragen

Aan het einde van het onderzoek heb je een *vakantieplan* gemaakt zoals je in bron 5 kunt zien.

Jullie maken aan de hand van een stappenplan een aantal deelvragen. Volg de stappen:

Stap 1: Zet in het midden van een leeg A3 vel het woord ***vakantieplan***.

Stap 2: Om de beurt mag een groepslid twee woorden opschrijven die te maken hebben met het *vakantieplan*. Elk groepslid gebruikt een andere kleur pen, stift of potlood.

Stap 3: Wanneer jullie klaar zijn, probeer je met lijnen aan te geven welke woorden bij elkaar horen.

Stap 4: Verdeel de woordgroepen en laat ieder groepslid een deelvraag maken bij zijn of haar woordgroep.

Stap 5: Bespreek de deelvragen binnen de groep en kijk of ze juist geformuleerd zijn.

Hang vervolgens jullie vel aan de muur.

Stap 6: De opdracht wordt nu klassikaal besproken met de docent. De docent stelt vast welke deelvragen er gekozen worden en noteert deze op het bord.

Stap 7: Neem de deelvragen over in je werkboek.

Centrale vraag: Hoe ziet ons *vakantieplan* eruit?

Deelvraag 1:

.....

Deelvraag 2:

.....

Deelvraag 3

.....

Deelvraag 4:

.....

Deelvraag 5:

.....

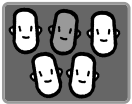
Deelvraag 6:

.....

Deelvraag 7:

.....

Les 2: Samen een vakantieplan maken

Opdracht 3: Samen een vakantieplan maken

- a** ▶ Iedereen binnen je groep bedenkt een reden waarom het belangrijk is om goed samen te werken. Ieder groepslid vertelt zijn reden. Wat vinden jullie als groep de belangrijkste reden?

.....

.....

- b** ▶ Nu weet je waarom het belangrijk is om samen te werken.
- Bedenk twee aandachtspunten van samenwerken waar je de komende lessen op wil letten.
 - Schrijf deze twee aandachtspunten op in het *logboek* achter in je werkboek.
 - Vertel je groepsleden waar je de komende lessen op gaat letten.
- c** ▶ Elke keer als je dit icoontje tegenkomt in je werkboek, vul je het *logboek* in. In bron 6 zie je een voorbeeld hoe je dit kunt doen.
- Begin nu je *logboek* in te vullen met je ervaringen uit opdracht 2.

Opdracht 4: Het onderzoeksplan

Bekijk de deelvragen bij opdracht 2 en bron 2, 3 en 4 nog eens.

- Geef in duo's per deelvraag aan, welke informatie je nodig hebt en waar je die kunt vinden.
- Vergelijk jullie antwoorden met die van het andere duo.
- De antwoorden worden klassikaal besproken.
- Maak afspraken wie welke taken gaat uitvoeren. Noteer deze afspraken in het tweede schema.

Schema 1

Deelvraag	Welke informatie	Waar te vinden?	Wanneer nodig?

Schema 2

Wie?	Wat?	Waar?	Wanneer?

Les 3: Je bestemming

Opdracht 5: Vakantiebestemmingen

Voordat je een bestemming kiest, moet je goed weten waar je naar toe wilt en waarom juist daar. Nog belangrijker is dat jullie het als groep eens worden over waar jullie naar toe gaan.

- Schrijf op, wat volgens jou een goede manier is om het samen eens te worden over de vakantiebestemming.

- Vergelijk de antwoorden met je groepsleden.
- Welke manier kiezen jullie om straks tot een groepsbesluit te komen over de bestemming?

Bekijk paragraaf 8.1 uit je leerboek nog eens.

- Schrijf in het schema hieronder drie vakantiebestemmingen.
- Schrijf erachter waarom je daar naar toe wilt.
- Vergelijk de antwoorden met die van de groepsleden.
- Pas de gekozen manier toe om tot een overeenstemming te komen.
- Welke twee bestemmingen blijven over?

keuze	bestemming	Waarom
1		
2		
3		

Opdracht 6: Kenmerken van vakantiegebieden

In paragraaf 8.2 van het leerboek heb je geleerd dat vakantiegebieden verschillende kenmerken hebben zoals klimaat, prijspeil, soort *accommodatie* en attracties.

- In het schema zie je de kenmerken van een vakantiegebied. Vul in het schema in wat elk kenmerk inhoudt. Gebruik hierbij de atlas, hoofdstuk 8 en folders die je van de docent krijgt.
- Schrijf achter elk kenmerk een + of een -.
- Tel de + en de - van elk vakantiegebied op. Welk vakantiegebied wordt jullie definitieve bestemming?

In de volgende les moet je een aantal zaken zoals *accommodatie*, vluchten en prijzen, attracties, *kosten* voor eten en drinken uit gaan zoeken. Kijk nog eens goed naar wie wat meeneemt voor les 4.

	Bestemming 1 Vakantiegebied:	+ / _	Bestemming 2 Vakantiegebied:	+ / _
Klimaat				
Attracties				
Prijspeil <i>accommodaties</i> en horeca				
Bevolking (vriendelijk, gastvrij)				
<i>Voorzieningen</i>				
Infrastructuur				

Als je voor een cruisevakantie hebt gekozen, vergelijk je twee cruises met elkaar. Gebruik het schema hieronder.

	Naam cruise:	+ / _	Naam cruise:	+ / _
<i>Voorzieningen</i> aan boord				
Prijs cruise (welk dek en soort hut)				
Bestemmingen				
Mogelijke excursies				
Overige				

Opdracht 7: De vlucht, de accommodatie en de attracties

A. Vliegvakantie

Jullie krijgen twee lessen de tijd om de volgende zaken uit te zoeken:

- Met welke vliegmaatschappij vliegen we, wanneer, hoe lang?
- Wat zijn de vlieggkosten?
- Waar verblijven we en wat zijn de *kosten*?
- Welke attracties kunnen we bezoeken en welke activiteiten kunnen we doen?
- Wat zijn de *kosten* voor transport op de plaats van bestemming en voor eten en drinken?

De informatie hebben jullie al verzameld via Internet, reisbureaus en vliegveld.

- Verdeel de 5 vragen over twee duo's.
- De informatie die je gevonden hebt, schrijf je in het schema hieronder.
- Maak een definitieve keuze uit de verschillende vluchten, de *accommodaties* en de attracties.
- Bereken of je per persoon binnen het gestelde budget blijft. Noteer je berekening in het schema. Als je *kosten* boven je budget uitkomen, moet je wijzigingen aanbrengen.

Vlucht

Maatschappij	<i>Kosten</i> retour per persoon	Vertrekdagen	Tussenstops

Accommodatie

Soort <i>accommodatie</i>	Locatie	Prijs per nacht per persoon	Aantal nachten

Attracties

Attractie	Locatie	Prijs

Budget eten/drinken (let op of het bij de accommodatie is inbegrepen)

	<i>Kosten per dag per persoon</i>	<i>Totale kosten per persoon</i>
Ontbijt (incl./excl.)		
Lunch (incl./excl.)		
Avondeten (incl./excl.)		
Drankjes		

Transport

Transportmiddel	<i>Kosten per dag of per keer</i>	<i>Totale kosten per persoon</i>

Past het binnen het budget?

Kostenpost	<i>Kosten per persoon</i>	Aantal personen	<i>Totale kosten</i>
Vlucht			
<i>Accommodatie</i>			
Attracties			
Transport			
Eten en drinken			
Totaal			

B. Cruisevakantie

Heb je voor een cruise gekozen, dan veranderen de vragen. Deze worden:

- Waar wil je met een cruise naar toe en waar vandaan vertrek je?
- Voor hoeveel dagen wil je op een cruise gaan?
- Welk dek en soort hut kies je?
- Welke excursies neem je en welke *kosten* zijn hieraan verbonden?(transport, eten en drinken)
- Wat is niet in de cruisevakantie inbegrepen?

De informatie hebben jullie al verzameld via Internet, reisbureaus, vliegveld en cruiseterminal.

- Verdeel de vier vragen over twee duo's.
- De informatie die je gevonden hebt, schrijf je in de schema's hieronder.
- Maak een definitieve keuze uit de verschillende cruises, vluchten en excursies.

- Bereken of je per persoon binnen het gestelde budget blijft. Noteer je berekening in de schema's. Als de *kosten* boven je budget uitkomen, moet je wijzigingen aanbrengen.

Cruise

Dagen, dek en soort hut	Bestemmingen	Prijs

Vlucht naar vertrekpunt (thuishaven)

Maatschappij	<i>Kosten</i> retour per persoon	Datum vertrek	Tussenstops

Excursies

Bestemmingen	Excursies	Prijs

Past het binnen het budget?

Kostenpost	<i>Kosten</i> per persoon	Aantal personen	<i>Kosten</i> totaal
Vlucht (indien van toepassing)			
Cruise			
Excursies (o.a. transport, eten en drinken)			
Overige			
Totaal			

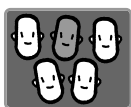
Les 6, 7 en 8: Presenteren vakantieplan

Opdracht 8: Het vakantieplan

Je hebt nu alle informatie compleet om het *vakantieplan* te maken. In bron 5 zie je een voorbeeld van een uitgewerkt *vakantieplan* voor Merida. Je krijgt nu van je docent een leeg vel waarop jullie het *vakantieplan* kunnen maken. Gebruik hierbij de informatie die jullie in opdracht 4, 5, 6, en 7 verzameld hebben.

Veel plezier bij het maken van jullie *vakantieplan*.

Opdracht 9: Het maken van de poster

- a ► Schrijf in onderstaand schema (het stappenplan van bron 7) op hoe je het maken van de poster gaat aanpakken en wat je nodig hebt om je poster in te delen. Gebruik ook het materiaal dat je al verzameld hebt bij opdracht 8.

Stap 1: **Wat is de kern van de boodschap?**

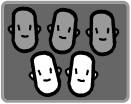
Stap 2: **Pakkende illustraties en of tekeningen.**

Stap 3: **Bepaal welke tekst erbij moet.**

Stap 4: **Zorg voor een duidelijke leesrichting.**

Stap 5: **Bepaal wat je mondeling gaat toelichten.**

- b** ▶ Maak nu aan de hand van de ingevulde en uitgewerkte stappen, een poster. Van de docent krijg je hiervoor een groot vel papier.

- c** ▶ Bepaal in duo's wat je nog bij de poster moet vertellen. Vul het schema in. Raadpleeg bron 8.

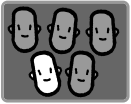
Wie	Wat	Tijd 5 min	Hulpmiddelen

Logboek samenwerken aan een vakantieplan.

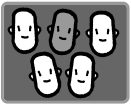
Aandachtspunten samenwerken:
 1:
 2:

datum	tijd	plaats	verrichte werkzaamheden	samenwerking	afspraken	Wat heb ik gedaan?	Wat is het effect?

Opdracht 10: Terugblikken op de samenwerking

- a** ▶ In deze opdracht ga je beschrijven wat goed en minder goed liep bij het samenwerken.
- Lees je *logboek* rustig door.
 - Schrijf op wat goed ging in de samenwerking.
 - Schrijf op wat beter kon in de samenwerking.
- b** ▶ Vraag aan je groepsleden hoe zij vonden dat het ging met je twee aandachtspunten.
Schrijf de feedback op in het schema.
- c** ▶ Geef elkaar nu een cijfer voor de samenwerking. Je mag een cijfer tussen 5 en 10 kiezen.
- 10 = uitstekend
 - 9 = heel goed
 - 8 = goed
 - 7 = ruim voldoende
 - 6 = voldoende
 - 5 = onvoldoende

Wat goed ging:

.....

.....

.....

.....

.....

Wat kan beter:

.....

.....

.....

.....

.....

Feedback van de groepsleden:

Op aandachtspunt 1:

.....

.....

.....

.....

.....

Op aandachtspunt 2:

.....

.....

.....

.....

.....

Cijfers van mijn groepsleden:

Groepslid 1 cijfer omdat

.....

Groepslid 2 cijfer omdat

.....

Groepslid 3 cijfer omdat

.....

Werkboek Hoofdstuk 9/10

Vergelijking tussen twee landen: een posterpresentatie

Intro: Uitwisseling van scholieren

Opdracht 1: Korte samenvatting van de begrippen

Zoek de volgende begrippen op en vul de betekenis in:

Het *ontwikkelingspeil*:

.....

De werkgelegenheid:

.....

De rol van de overheid:

.....

De belangrijkste bron van inkomsten:

.....

Les 1 t/m 4: Het onderzoek

Opdracht 2: Naar een school in een ander land

In bron 1 zie je jongeren en hun gastgezin in verschillende landen. Schrijf op naar welk land jij zou gaan als je zou mogen kiezen. Maak een keus uit de landen in bron 2.

Ik zou graag naar willen omdat

.....

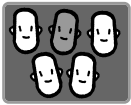

Opdracht 3: Samenwerken, het logboek

- a** ▶ Iedereen binnen je groep bedenkt een reden waarom het belangrijk is om goed samen te werken. Ieder groepslid vertelt zijn reden.

Wat vinden jullie als groep de belangrijkste reden?

- b**▶ Nu weet je waarom het belangrijk is om samen te werken.
- Bedenk twee aandachtspunten van samenwerken, waar je de komende lessen op wilt letten. Schrijf deze twee aandachtspunten op in het *logboek* achter in je werkboek.
 - Vertel je groepsleden waar je de komende lessen op gaat letten.
- c**▶ Elke keer als je dit icoontje tegenkomt in je werkboek, vul je het *logboek* achter in dit hoofdstuk in.

Opdracht 4: Het kiezen van een land

Ga nu in je groepje het stappenplan opstellen.

In opdracht 2 heb je een land gekozen waar je graag naar toe zou willen. Bepaal nu met je groepje welk land jullie kiezen om verder uit te gaan werken.

We hebben gekozen voor

Opdracht 5: De deelvragen

- a**▶ Vul samen de centrale vraag in:
Wat zijn de economische verschillen en overeenkomsten tussen Aruba en

.....?

- b**▶ b. Bedenk hoe de termen *ontwikkelingspeil, werkgelegenheid, rol van de overheid* en *bronnen van inkomsten* in drie of vier deelvragen verwerkt kunnen worden.

Deelvraag 1:

.....

Deelvraag 2:

.....

Deelvraag 3:

.....

Deelvraag 4:

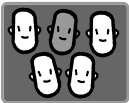
.....

c ▶ Zoek, in de vorige hoofdstukken van dit boek, nog naar een ander aspect dat je in een deelvraag kunt verwerken.
Wij kiezen voor het volgende aspect:

d ▶ De deelvraag die daarbij hoort is:

.....

.....

Opdracht 6: Planning en taken

Bij opdracht 5 hebben jullie deelvragen uitgewerkt. Nu gaan jullie een planning maken voor het uitvoeren van de werkzaamheden. Schrijf in onderstaand schema hoe jullie planning eruit ziet. Vooraf moet je goed bedenken wat er allemaal moet gebeuren. Gebruik daarvoor het stappenplan in bron 3.

Wie	Wat	Wanneer	Huiswerk

Opdracht 7: Het beantwoorden van de deelvragen

Beantwoord in duo's de deelvragen (zie planning).

- a** ▶
- In de eerste kolom schrijf je de deelvraag nog eens op;
 - In de tweede kolom beschrijf je alles wat je gevonden hebt. Schrijf ook op waar je het gevonden hebt, bijvoorbeeld op welke bladzijde(n) in je leerboek, Internetpagina's, tijdschriften, kranten, enzovoort;
 - In de derde kolom schrijf je een kort antwoord op de deelvraag. Let er bij het antwoord op, dat het gaat om verschillen en overeenkomsten tussen Aruba en een ander land.

Deelvraag 1	Verzameld materiaal	Antwoord

Deelvraag 2	Verzameld materiaal	Antwoord

Deelvraag 3	Verzameld materiaal	Antwoord

Deelvraag 4	Verzameld materiaal	Antwoord

Deelvraag 5	Verzameld materiaal	Antwoord

b ▶ Beantwoord de centrale vraag:

Wat zijn de economische verschillen en overeenkomsten tussen Aruba en

.....?

.....

.....

.....

.....

Opdracht 8: Afronden van het onderzoeksdossier

Maak het onderzoeksdossier compleet, zoals je dat ook in katern 2 gedaan hebt. (Zie bron 2 boek 1b, hoofdstuk 9/10).

Les 5 t/m 8: Het presenteren van een onderzoek

Opdracht 9: Invullen van het stappenplan voor de posterpresentatie

Volg het stappenplan uit bron 4. Schrijf in onderstaand schema op hoe je het gaat aanpakken en wat je nodig hebt om je poster in te delen.

Stap 1: **Wat is de kern van de boodschap?**

.....

.....

.....

Stap 2: **Pakkende illustraties en of tekeningen.**

.....

.....

.....

Stap 3: **Bepaal welke tekst erbij moet.**

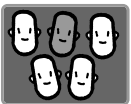
.....

.....

.....

Stap 4: **Zorg voor een duidelijke leesrichting.**

Stap 5: **Bepaal wat je mondeling gaat toelichten.**

Opdracht 10: Maken van de poster

Maak met behulp van opdracht 9 de poster. Je krijgt een groot vel papier van de docent.

Logboek samenwerken aan een onderzoek

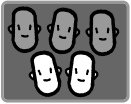
Aandachtspunten samenwerken:

1:

2:

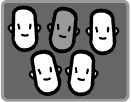
datum	tijd	plaats	verrichte werkzaamheden	samenwerking	afspraken	Wat heb ik gedaan?	Wat is het effect?

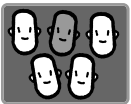
Opdracht 11: Mondelinge toelichting

Bepaal wat je nog bij de poster moet vertellen.

Bespreek de antwoorden in je groepje en schrijf op wat er nog bij verteld moet worden en wie dit doet. Vul het schema in.

Wie	Wat	Tijd 5 min	Hulpmiddelen

Opdracht 12: Terugblikken op het onderzoek

Na een onderzoek is het belangrijk om te kijken hoe het verlopen is. Wat ging goed en wat kan beter? Je kunt daarbij op verschillende aspecten letten.

Beantwoord de volgende vragen. Schrijf de antwoorden op een blaadje dat je toe kunt voegen aan je onderzoeksdossier.

a ► Samenwerking

- Hoe verliep de samenwerking in het groepje?

- Zijn er punten die verbeterd kunnen worden?

b ▶ Verloop van het onderzoek.

- Hoe verliep het onderzoek en het maken van het onderzoeksdossier?

- Ben je tevreden over het resultaat van het onderzoeksdossier?

c ▶ De posterpresentatie.

- Hoe ging het maken van de poster?

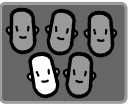
- Wat ging goed?

- Wat kan beter?

- Hoe ging de mondelinge toelichting bij de poster?

- Ben je tevreden over het gehele resultaat (poster en mondelinge toelichting)?

- Zijn er dingen die een volgende keer anders moeten?

Opdracht 13: Leer de begrippen

